Finanšu un kapitāla tirgus komisijas padomes lēmums Nr. 275

(prot. Nr. 37, 3. p.) Rīgā 2002. gada 11. oktobrī

Par "Banku un brokeru sabiedrību kapitāla pietiekamības aprēķināšanas noteikumu" apstiprināšanu

Pamatojoties uz Finanšu un kapitāla tirgus komisijas likuma 6.–8. un 17. pantu, Kredītiestāžu likumu un likuma "Par vērtspapīriem" 57. pantu, Finanšu un kapitāla tirgus komisijas padome nolemj:

Apstiprināt "Banku un brokeru sabiedrību kapitāla pietiekamības aprēķināšanas noteikumus" (pielikumā).

Finanšu un kapitāla tirgus komisijas priekšsēdētāja vietnieks *J.Brazovskis*

Banku un brokeru sabiedrību kapitāla pietiekamības aprēķināšanas noteikumi

1. Pamatnostādnes

1.1. "Banku un brokeru sabiedrību kapitāla pietiekamības aprēķināšanas noteikumi" (tālāk tekstā – noteikumi) ir sagatavoti, pamatojoties uz Kredītiestāžu likumu un likumu "Par vērtspapīriem".

1.2. Noteikumi nosaka brokeru sabiedrību minimālo sākotnējā kapitāla lielumu un kapitāla pietiekamības prasību, Kredītiestāžu likuma 35. un 49. pantā noteikto banku darbību regulējošās prasības raksturojošo rādītāju un brokeru sabiedrību kapitāla pietiekamības aprēķināšanas, kā arī attiecīgo pārskatu iesniegšanas kārtību.

1.3. Noteikumi ir saistoši Latvijas Republikā reģistrētām bankām un brokeru sabiedrībām (tālāk tekstā — sabiedrība).

2. Noteikumos lietotie termini

2.1. *A zonas valstis* — Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (*Organisation for Economic Co-operation and Development* — OECD) pilntiesīgas dalībvalstis, kuras pēdējo piecu gadu laikā nav restrukturējušas savu ārējo parādu un nav aizkavējušas sava ārējā parāda samaksu, un valstis, kuras ir noslēgušas ar Starptautisko valūtas fondu vispārējo vienošanos par aizņēmumiem (*General Arrangement to Borrow* — GAB) (A zonas valstu sarakstu sk. 1. pielikumā).

2.2. *B zonas valstis* — ārvalstis, kuras nav iekļautas A zonā.

2.3. *A zonas valsts kredītiestāde* — jebkura A zonas valstī reģistrēta kredītiestāde, t.sk. šīs kredītiestādes filiāle B zonas valstī.

2.4. *B zonas valsts kredītiestāde* — jebkura B zonas valstī reģistrēta kredītiestāde, t.sk. šīs kredītiestādes filiāle A zonas valstī.

2.5. *Starptautiskās attīstības bankas (multilateral development banks)* — Āfrikas Attīstības banka *(African Development Bank)*, Āzijas Attīstības banka *(Asian Development Bank)*, Karību Attīstības banka *(Caribbean Development Bank)*, Eiropas Padomes Pārceļošanas palīdzības fonds *(Council of Europe Resettlement Fund)*, Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka *(European Bank for Reconstruction and Development)*, Eiropas Investīciju banka *(European Investment Bank)*, Ziemeļamerikas un Dienvidamerikas Attīstības banka *(Inter-American Development Bank)*, Starptautiskā Finanšu korporācija (*International Finance Corporation* — IFC), Starptautiskā Rekonstrukcijas un attīstības banka *(International Bank for Reconstruction and Development)*, Ziemeļvalstu Investīciju banka *(Nordic Investment Bank)*, Eiropas Investīciju fonds *(European Investment Fund)*, Ziemeļamerikas un Dienvidamerikas Investīciju korporācija *(Inter-American Investment Corporation)*.

2.6. *Tirdzniecības portfelis* — sabiedrības vārdā un sabiedrības labā turēto finanšu instrumentu, preču un preču atvasināto instrumentu pozīciju kopums, ko sabiedrība tur pārdošanas nolūkā un/vai iegādājas ar mērķi tuvākajā laikā gūt peļņu no faktiskās un/vai gaidāmās starpības starp to pirkšanas un pārdošanas cenu vai citām cenu vai procentu likmju izmaiņām, kā arī pozīcijas, kuras sabiedrība iegādājas tirdzniecības portfeļa posteņu risku ierobežošanai. Tirdzniecības portfelis ietver arī šādus riska darījumus, kas saistīti ar tirdzniecības portfelī iekļautajiem finanšu instrumentiem, precēm un preču atvasinātajiem instrumentiem, uz kuriem attiecas 8. un 9. punkta nosacījumi:

2.6.1. nenokārtotie darījumi;

2.6.2. brīvās piegādes;

2.6.3. ārpusbiržas atvasinātie instrumenti;

2.6.4. līgumi par aktīvu pārdošanu ar atpirkšanu un vērtspapīru un preču aizdevumi;

2.6.5. līgumi par aktīvu pirkšanu ar atpārdošanu un vērtspapīru un preču aizņēmumi, ja tiek ievēroti 2.6.5.1.–2.6.5.3. un 2.6.5.5. punkta vai 2.6.5.4. un 2.6.5.5. punkta nosacījumi:

2.6.5.1. riska darījumi tiek pārvērtēti to tirgus vērtībā katru darbadienu;

2.6.5.2. nodrošinājuma lielums tiek koriģēts atbilstoši vērtspapīru vai preču, kas ir līguma vai darījuma priekšmets, būtiskām vērtības izmaiņām;

2.6.5.3. līgums vai darījums paredz savstarpējo prasību un saistību tūlītēju un beznosacījumu ieskaitīšanu saistību nepildīšanas gadījumā;

2.6.5.4. līgums vai darījums ir noslēgts ar A zonas valsts kredītiestādi vai Latvijas Republikā reģistrētu kredītiestādi, vai ar investīciju sabiedrību, kas pakļauta Eiropas Kopienas (EK) direktīvas Nr. 93/6/EEC (ar grozījumiem) vai līdzvērtīgām prasībām (sk. 2. pielikumu);

2.6.5.5. līgums vai darījums tiek izmantots atbilstoši vispārpieņemtai praksei. Mākslīgie (simulatīvie) darījumi netiek iekļauti tirdzniecības portfelī, īpaši, ja tie nav īstermiņa darījumi;

2.6.6. citi riska darījumi, kuri ir saistīti ar prasībām, kas izriet no uzkrātās, bet nesaņemtās komisijas naudas, procentiem un dividendēm, kā arī rezerves iemaksām biržās slēgto darījumu nodrošinājumam.

2.7. *Sabiedrības portfelis* — tirdzniecības portfelī neiekļauto pozīciju un riska darījumu kopums.

2.8. *Finanšu instrumenti* ir:

2.8.1. pārvedamie vērtspapīri;

2.8.2. vērtspapīri, kas apliecina līdzdalību ieguldījumu fondos vai tiem pielīdzināmos kopējo ieguldījumu formējumos;

2.8.3. naudas tirgus instrumenti (izņemot kredītus un noguldījumus);

2.8.4. biržā tirgotie finanšu nākotnes līgumi;

2.8.5. ārpusbiržas procentu nākotnes līgumi;

2.8.6. procentu, ārvalstu valūtas un kapitāla vērtspapīru mijmaiņas līgumi;

2.8.7. iespējas līgumi par 2.8.1.–2.8.6. punktā minēto instrumentu pirkšanu vai pārdošanu.

2.9. *Parāda vērtspapīri* — vērtspapīri, kuri apliecina emitenta saistības pret šo vērtspapīru turētāju. Parāda vērtspapīri ir šādi:

2.9.1. parādzīmes un obligācijas;

2.9.2. noguldījuma sertifikāti;

2.9.3. hipotekārās ķīlu zīmes;

2.9.4. vienkāršie vekseļi un pārvedu vekseļi (tratas);

2.9.5. konvertējamie vērtspapīri, kurus var apmainīt pret kādu no 2.9.1.–2.9.3. punktā minētajiem vērtspapīriem;

2.9.6. citi būtībā līdzīgi vērtspapīri, kuru cena ir atkarīga no procentu likmju izmaiņām.

2.10. *Kapitāla vērtspapīri* — vērtspapīri, kuri apliecina līdzdalību komercsabiedrības kapitālā un dod tiesības saņemt dividendes vai gūt ienākumus. Kapitāla vērtspapīri ir šādi:

2.10.1. akcijas;

2.10.2. depozitārie sertifikāti (*Global Depositary Receipts* — GDR, *American Depositary Receipts* — ADR);

2.10.3. konvertējamie vērtspapīri, kurus var apmainīt pret kādu no 2.10.1. vai 2.10.2. punktā minētajiem vērtspapīriem;

2.10.4. citi būtībā līdzīgi vērtspapīri, kuru cena ir atkarīga no akciju cenu izmaiņām.

2.11. *Atvasinātie instrumenti* — instrumenti, kuru pamatā ir reāls vai nosacīts aktīvs (tālāk tekstā — bāzes aktīvs) un kuru vērtība mainās atkarībā no noteiktas procentu likmes, vērtspapīru cenas, preču cenas, ārvalstu valūtas kursa, cenu vai likmju indeksa, kredītreitinga vai līdzīga mainīga lieluma izmaiņām. Atvasinātajā instrumentā paredzētie norēķini notiek nākotnes datumā, un tā iegūšanai nav nepieciešams sākotnējais ieguldījums vai ir nepieciešams neliels sākotnējais ieguldījums, salīdzinot ar citiem instrumentu veidiem, kas ir līdzīgā veidā atkarīgi no tirgus apstākļu izmaiņām.

2.12. *Nākotnes līgumi* — atvasinātie instrumenti, kuri nosaka saistības pirkt vai pārdot līgumā noteikto bāzes aktīva daudzumu par noteiktu cenu noteiktā datumā. Nodala biržā tirgotos nākotnes līgumus *(futures)* un ārpusbiržas nākotnes līgumus *(forwards)*.

2.13. *Ārpusbiržas procentu nākotnes līgumi (forward-rate agreements)* — atvasinātie finanšu instrumenti par kompensācijas izmaksu vienai no līgumslēdzējām pusēm, ja līguma bāzes aktīva tirgus procentu likme noteiktajā datumā atšķirsies no līgumā noteiktās procentu likmes.

2.14. *Mijmaiņas līgumi (swaps)* — ārpusbiržas atvasinātie instrumenti, kas paredz apmaiņu ar maksājumu plūsmām, kuru lielums atkarīgs no atvasinātā instrumenta nosacītās pamatvērtības, starp divām līgumslēdzējām pusēm noteiktā periodā.

2.15. *Iespējas līgumi (options)* — atvasinātie instrumenti, kuri iespējas līguma pārdevējam rada saistības un iespējas līguma pircējam dod tiesības (bet nerada saistības) nopirkt *(call option)* vai pārdot *(put option)* līgumā noteiktu bāzes aktīva daudzumu par noteiktu cenu jebkurā datumā no līguma noslēgšanas datuma līdz līguma izpildes datumam *(American option)* vai līguma izpildes datumā *(European option)*.

2.16. *Delta koeficients* — koeficients, kas parāda attiecību starp iespējas līguma cenas un bāzes aktīva cenas izmaiņām, ja bāzes aktīva cenas izmaiņas ir nelielas.

2.17. *Delta ekvivalents* — iespējas līguma bāzes aktīva daudzuma tirgus cena, kas reizināta ar delta koeficientu.

2.18. *Biržā tirgotā garantija (warrant)* — vērtspapīrs, kas tā turētājam dod tiesības nopirkt bāzes aktīvu par līgumā noteikto cenu līdz biržā tirgotās garantijas derīguma termiņa pēdējam datumam vai pēdējā datumā. Norēķinus par biržā tirgoto garantiju var veikt, vai nu piegādājot pašu aktīvu, vai arī samaksājot naudā.

2.19. *Rezerves iemaksa (margin)* — garantijas noguldījums, kuru izvieto speciālos biržas norādītos kontos, slēdzot nākotnes vai iespējas līgumu biržā, un papildina, ja nākotnes līguma vai iespējas līguma bāzes aktīva tirgus cena mainās līgumslēdzējam nelabvēlīgā virzienā no līguma noslēgšanas datuma līdz līguma izpildes datumam.

2.20. *Līgumi par aktīvu pārdošanu ar atpirkšanu (repurchase agreements)* — līgumi, saskaņā ar kuru nosacījumiem sabiedrība pārdod vērtspapīrus, preces vai īpašuma tiesības uz vērtspapīriem vai precēm, ja šādas īpašuma tiesības garantē birža, kas ir attiecīgo vērtspapīru vai preču īpašuma tiesību turētāja, un kuri liedz sabiedrībai nodot vai iekķīlāt vērtspapīrus vai preces vairāk nekā vienam darījuma partnerim vienlaikus ar nosacījumu atpirkt šos vērtspapīrus vai preces vai līdzvērtīgus vērtspapīrus vai preces par noteikto cenu noteiktā datumā nākotnē vai datumā, kuru noteiks sabiedrība.

2.21. *Līgumi par aktīvu pirkšanu ar atpārdošanu (reverse repurchase agreements)* — līgumi, saskaņā ar kuru nosacījumiem sabiedrība pērk vērtspapīrus, preces vai īpašuma tiesības uz vērtspapīriem vai precēm, ja šādas īpašuma tiesības garantē birža, kas ir attiecīgo vērtspapīru vai preču īpašuma tiesību turētāja, ar nosacījumu atpārdot šos vērtspapīrus vai preces vai līdzvērtīgus vērtspapīrus vai preces par noteikto cenu noteiktā datumā nākotnē vai datumā, kuru noteiks darījuma partneris, kas pārdod vērtspapīrus vai preces.

2.22. *Vērtspapīru vai preču aizdevumi (securities or commodities lending)* — darījumi, kad sabiedrība aizdod vērtspapīrus vai preces pret atbilstošu nodrošinājumu ar nosacījumu, ka aizņēmējs atdos atpakaļ līdzvērtīgus vērtspapīrus vai preces noteiktā datumā nākotnē vai tad, kad to pieprasīs sabiedrība.

2.23. *Vērtspapīru vai preču aizņēmumi (securities or commodities borrowing)* — darījumi, kad sabiedrība aizņemas vērtspapīrus vai preces pret atbilstošu nodrošinājumu ar nosacījumu, ka sabiedrība atdos atpakaļ līdzvērtīgus vērtspapīrus vai preces noteiktā datumā nākotnē vai tad, kad to pieprasīs aizdevējs.

2.24. *Pozīcija* — prasību vai saistību apmērs attiecībā uz kādu vērtspapīru, preci vai valūtu.

2.25. *Garā pozīcija* — pozīcija, kas dod tiesības vai uzliek pienākumu saņemt maksājumus, vērtspapīrus vai citus aktīvus.

2.26. *Īsā pozīcija* — pozīcija, kas dod tiesības vai uzliek pienākumu veikt maksājumus vai piegādāt vērtspapīrus vai citus aktīvus.

2.27. *Tirgus risks* — iespēja ciest zaudējumus bilances un ārpusbilances posteņu pārvērtēšanas dēļ, kas saistīta ar finanšu instrumentu, preču un preču atvasināto instrumentu tirgus cenas izmaiņām, kuras notiek valūtas kursu, procentu likmju izmaiņu u.c. faktoru ietekmē. Tirgus riski ir ārvalstu valūtas risks, pozīcijas risks, preču risks, norēķinu risks un darījuma partnera risks.

2.28. *Pozīcijas risks* — iespēja ciest zaudējumus kāda parāda vērtspapīra vai kapitāla vērtspapīra pozīcijas pārvērtēšanas dēļ, mainoties attiecīgā vērtspapīra cenai. Pozīcijas risks izpaužas kā specifiskais un vispārējais risks.

2.29. *Specifiskais risks* — iespēja ciest zaudējumus, ja parāda vērtspapīra vai kapitāla vērtspapīra cena mainīsies tādu faktoru dēļ, kas ir saistīti ar vērtspapīra emitentu vai (atvasinātā finanšu instrumenta gadījumā) ar personu, kura emitējusi vērtspapīru, kas ir atvasinātā finanšu instrumenta bāzes aktīvs.

2.30. *Vispārējais risks* — iespēja ciest zaudējumus, ja vērtspapīra cena mainīsies tādu faktoru dēļ, kas ir saistīti ar procentu likmju izmaiņām (parāda vērtspapīru gadījumā) vai ar plašām izmaiņām kapitāla tirgū (kapitāla vērtspapīru gadījumā), kuras nav saistītas ar kādu konkrētu vērtspapīru emitentu.

2.31. *Priekšrocību akcijas ar dividenžu uzkrāšanu* — tādas akcijas ar fiksētu dividendi, kuras to īpašniekam garantē tiesības saņemt dividendes, kas nav izmaksātas iepriekšējos gados peļņas neesamības vai nepietiekamības dēļ, pirms parasto akciju dividendēm periodā, kad sabiedrība gūs peļņu.

2.32. *Zelts* — starptautiskajos finanšu tirgos tirgotie zelta stieņi.

2.33. *Birža* — birža, kas darbojas regulāri un saskaņā ar biržas mītnes (reģistrācijas) valsts uzraudzības institūcijas pieņemtiem vai apstiprinātiem noteikumiem, kuri regulē biržas darbību, piekļūšanu biržai un nosaka prasības līgumiem, kas var tikt noslēgti biržā, un kurā darbojas klīringa mehānisms, kas nodrošina tajā tirgoto nākotnes līgumu un iespējas līgumu risku segšanai paredzēto rezerves iemaksu pietiekamu līmeni.

2.34. *Brokeru sabiedrības pastāvīgās izmaksas* (*fixed overheads)* — izmaksas, kas saglabājas nosacīti nemainīgas neatkarīgi no brokeru sabiedrības komercdarbības apjoma. Piemēram, ēku, būvju, iekārtu un mašīnu nolietojums un to uzturēšanas izdevumi, vadības un administrācijas atalgojums.

2.35. Termina "būtiska līdzdalība" lietojums atbilst Kredītiestāžu likumā noteiktajām attiecīgā termina lietojumam.

3. Vispārīgie jautājumi

3.1. Sabiedrības kapitāla pietiekamība ir sabiedrības pašu kapitāla attiecība pret riska svērto aktīva un ārpusbilances posteņu un nosacīto riska svērto aktīva un ārpusbilances posteņu kopsummu. Nosacīto riska svērto aktīva un ārpusbilances posteņu kopsummu aprēķina kā tirgus risku kapitāla prasību kopsummu, kas reizināta ar 10.

3.2. Sabiedrības pašu kapitālam vienmēr jābūt lielākam vai vienādam ar šādu kapitāla prasību kopsummu:

3.2.1. sabiedrības portfeļa kredītriska kapitāla prasība (saskaņā ar 4. punkta nosacījumiem);

3.2.2. tirgus risku kapitāla prasības:

3.2.2.1. sabiedrības portfeļa un tirdzniecības portfeļa ārvalstu valūtas riska kapitāla prasība (saskaņā ar 5. punkta nosacījumiem);

3.2.2.2. tirdzniecības portfeļa parāda vērtspapīru un kapitāla vērtspapīru pozīcijas riska kapitāla prasība (saskaņā ar 6. punkta nosacījumiem);

3.2.2.3. sabiedrības portfeļa un tirdzniecības portfeļa preču riska kapitāla prasība (saskaņā ar 7. punkta nosacījumiem);

3.2.2.4. tirdzniecības portfeļa norēķinu riska kapitāla prasība (saskaņā ar 8. punkta nosacījumiem);

3.2.2.5. tirdzniecības portfeļa darījuma partnera riska kapitāla prasība (saskaņā ar 9. punkta nosacījumiem).

3.3. Neatkarīgi no 3.2. punkta prasībām brokeru sabiedrības pašu kapitāls nevar būt mazāks par tās minimālo sākotnējo kapitālu, kā arī par 25 procentiem no brokeru sabiedrības iepriekšējā gada pastāvīgo izmaksu kopsummas.

3.4. Pastāvīgo izmaksu kopsummu nosaka, pamatojoties uz pēdējo revidēto brokeru sabiedrības gada pārskatu. Brokeru sabiedrības, kuru komercdarbība sākas tekošajā gadā, pastāvīgo izmaksu kopsummu nosaka, pamatojoties uz plānoto budžetu tekošajam gadam, kas ir saskaņots ar Finanšu un kapitāla tirgus komisiju (tālāk tekstā — Komisija). Ja iepriekšējā gada peļņas vai zaudējumu aprēķins sagatavots mazāk kā par 12 mēnešiem, tad proporcionāli tiek aprēķināts gada izdevumu apmērs.

3.5. Ja brokeru sabiedrības komercdarbībā kopš iepriekšējā gada notikušas būtiskas izmaiņas, tā var ar Komisijas atļauju mainīt aprēķināto pastāvīgo izmaksu kopsummu atbilstoši komercdarbības izmaiņām.

3.6. Brokeru sabiedrības, kas ir tiesīgas tikai pieņemt un nodot izpildei ieguldītāju rīkojumus par darījumiem ar finanšu instrumentiem, var lūgt Komisijai atbrīvot to no pienākuma aprēķināt un ievērot 3.2. punkta prasības un 3.3. punkta prasības par to, ka brokeru sabiedrības pašu kapitāls nevar būt mazāks par 25 procentiem no brokeru sabiedrības pastāvīgo izmaksu kopsummas, kā arī iesniegt attiecīgos pārskatus.

3.7. Kapitāla pietiekamības aprēķināšanas nolūkā sabiedrība visus bilances un ārpusbilances posteņus sadala sabiedrības portfelī un tirdzniecības portfelī atkarībā no tajos atspoguļoto darījumu būtības un finanšu instrumentu iegādes nolūka.

3.8. Finanšu instrumenta iegādes nolūkam jābūt zināmam pirms šā instrumenta iegādes, un sabiedrība dokumentāri pamato jebkura bilances un ārpusbilances posteņa iekļaušanu sabiedrības portfelī vai tirdzniecības portfelī. Ja veikta finanšu instrumenta pārklasifikācija no sabiedrības portfeļa uz tirdzniecības portfeli, sabiedrība dokumentāri pamato šādas pārklasifikācijas nepieciešamību un atbilstību tirdzniecības portfeļa politikai (ieteikumus sabiedrības tirdzniecības portfeļa politikai sk. 3. pielikumā). Finanšu instrumentu pārklasifikācija no tirdzniecības portfeļa uz sabiedrības portfeli nav atļauta.

3.9. Visus tirdzniecības portfelī iekļautos posteņus pārvērtē pēc to tirgus vērtības ne retāk kā reizi dienā. Sabiedrības iekšējā audita (revīzijas) dienests periodiski pārbauda pārvērtēšanas pareizību un atbilstību sabiedrības tirdzniecības portfeļa politikā noteiktajai finanšu instrumentu, preču un preču atvasināto instrumentu vērtēšanas kārtībai.

3.10. Sabiedrība var iesniegt Komisijai lūgumu atbrīvot to no pienākuma aprēķināt un ievērot pozīcijas, preču, norēķinu un darījuma partnera riska kapitāla prasību saskaņā ar 6.–9. punkta nosacījumiem, ja tiek ievēroti šādi kritēriji vienlaikus:

3.10.1. sabiedrības tirdzniecības portfeļa apmērs, pamatojoties uz individuālajiem finanšu pārskatiem un konsolidētajiem finanšu pārskatiem, parasti (ilgāk nekā piecas darbadienas pēc kārtas) nepārsniedz 5 procentus un nekad nepārsniedz 6 procentus no bilances un ārpusbilances posteņu kopsummas;

3.10.2. sabiedrības tirdzniecības portfeļa apmērs, pamatojoties uz individuālajiem finanšu pārskatiem un konsolidētajiem finanšu pārskatiem, parasti (ilgāk nekā piecas darbadienas pēc kārtas) nepārsniedz 9 milj. latu un nekad nepārsniedz 12 milj. latu.

3.11. Novērtējot bilances un ārpusbilances posteņu kopsummu, lai aprēķinātu 3.10.1. punktā minēto tirdzniecības portfeļa apmēra attiecību pret bilances un ārpusbilances posteņu kopsummu, sabiedrības portfelī un tirdzniecības portfelī iekļautos parāda vērtspapīrus vērtē pēc to tirgus cenas un atvasinātos instrumentus – pēc bāzes aktīva nominālvērtības vai tirgus vērtības. Ja informācija par sabiedrības portfeļa parāda vērtspapīru tirgus cenu nav viegli pieejama, var izmantot šo sabiedrības portfeļa parāda vērtspapīru bilances vērtību. Garās pozīcijas un īsās pozīcijas summē, saskaitot to absolūtās vērtības.

3.12. Ja sabiedrības tirdzniecības portfelis nepārsniedz 3.10. punktā noteiktos kritērijus un Komisija ir atbrīvojusi sabiedrību no pozīcijas, preču, norēķinu un darījuma partnera riska kapitāla prasības ievērošanas, sabiedrība aprēķina un ievēro tirdzniecības portfelī iekļauto aktīva un ārpusbilances posteņu kredītriska kapitāla prasību saskaņā ar 4. punkta nosacījumiem, ārvalstu valūtas riska kapitāla prasību saskaņā ar 5. punkta nosacījumiem un preču riska kapitāla prasību saskaņā ar 7. punkta nosacījumiem.

3.13. Sabiedrība, kura ir atbrīvota no pozīcijas, preču, norēķinu un darījuma partnera riska kapitāla prasības ievērošanas, nodrošina tirdzniecības portfeļa apmēra pastāvīgu kontroli un nekavējoties ziņo Komisijai, ja tirdzniecības portfeļa apmērs pārsniedz 3.10. punktā noteiktos kritērijus. Ja ir pamats uzskatīt, ka pārsniegums nav īslaicīgs, banka ievēro tirgus risku kapitāla prasību, sākot ar Komisijas noteikto datumu.

3.14. Sabiedrība, kuras uzraudzība tiek veikta, pamatojoties uz konsolidētajiem finanšu pārskatiem, šos noteikumus ievēro, pamatojoties uz individuālajiem finanšu pārskatiem.

4. Sabiedrības portfeļa kredītrisks

4.1. Kredītrisks ir iespēja ciest zaudējumus, ja sabiedrības parādnieks (debitors) nepildīs līgumā noteiktās saistības pret sabiedrību.

4.2. Sabiedrības portfeļa kredītriska kapitāla prasību aprēķina kā 10 procentus no sabiedrības portfeļa riska svērto aktīva un ārpusbilances posteņu kopsummas. Ja sabiedrība ir atbrīvota no pozīcijas, preču, norēķinu un darījuma partnera riska kapitāla prasības ievērošanas, kredītriska kapitāla prasību aprēķina visiem aktīva un ārpusbilances posteņiem.

4.3. Aktīva un ārpusbilances posteņu riska svērto vērtību nosaka, pamatojoties uz aktīva un ārpusbilances posteņu atlikušo vērtību, t.i., aktīva un ārpusbilances posteņu bilances vērtību, kas samazināta par izveidoto uzkrājumu summu.

4.4. Aktīva posteņu riska svērto vērtību aprēķina, reizinot aktīva posteņu atlikušo vērtību ar nosacīto riska pakāpi, kas izteikta procentos.

4.4.1. Aktīva posteņi ar nosacīto 0 procentu riska pakāpi:

4.4.1.1. nauda kasē un naudas ekvivalenti;

4.4.1.2. prasības pret Latvijas Republikas valdību un Latvijas Banku;

4.4.1.3. prasības pret A zonas valstu centrālajām valdībām un centrālajām bankām;

4.4.1.4. prasības pret Eiropas kopienām (Eiropas Ogļu un tērauda kopienu *(European Coal and Steel Community)*, Eiropas Ekonomisko kopienu *(European Economic Community)* un Eiropas Atomenerģijas kopienu *(European Atomic Energy Community)*);

4.4.1.5. prasības, kas nodrošinātas ar Latvijas Republikas valdības galvojumiem (garantijām);

4.4.1.6. prasības, kas nodrošinātas ar galvojumiem (garantijām), kuri saskaņā ar Komisijas noslēgtajiem līgumiem pielīdzināmi Latvijas Republikas valdības galvojumiem (garantijām);

4.4.1.7. prasības, kas nodrošinātas ar Latvijas Republikas valdības vērtspapīru ķīlu;

4.4.1.8. prasības, kas nodrošinātas ar A zonas valstu centrālo valdību, centrālo banku vai Eiropas kopienu galvojumiem (garantijām);

4.4.1.9. prasības, kas nodrošinātas ar A zonas valstu centrālo valdību, centrālo banku vai Eiropas kopienu vērtspapīriem;

4.4.1.10. prasības, kas nodrošinātas ar šajā bankā uz noteiktu laiku izvietotu termiņnoguldījumu vai bankas emitētu noguldījuma sertifikātu, vai citu būtībā līdzīgu finanšu instrumentu, kurš atrodas bankas reālā valdījumā. Lai termiņnoguldījums tiktu atzīts par risku ierobežojošu faktoru, jābūt noslēgtam līgumam, kurā ietverti neapstrīdami noteikumi, kas bankai dod ar papildu nosacījumiem neierobežotas tiesības izmantot termiņnoguldījumu prasību un saistību savstarpējai ieskaitīšanai gadījumā, ja parādnieks neizpildīs vai nepilnīgi izpildīs savas saistības. Šādam noteikumam jābūt tiesiskam un reāli bez ierobežojumiem izpildāmam arī saskaņā ar nodrošinājuma devēja mītnes (reģistrācijas) valsts normatīvajiem aktiem. Šāda termiņnoguldījuma atlikušajam termiņam jābūt vienādam ar prasības atlikušo termiņu vai ilgākam par to.

4.4.2. Aktīva posteņi ar nosacīto 20 procentu riska pakāpi:

4.4.2.1. prasības pret starptautiskajām attīstības bankām;

4.4.2.2. prasības, kas nodrošinātas ar starptautisko attīstības banku galvojumiem (garantijām);

4.4.2.3. prasības, kas nodrošinātas ar starptautisko attīstības banku vērtspapīriem;

4.4.2.4. prasības pret A zonas valstu vietējām valdībām;

4.4.2.5. prasības, kas nodrošinātas ar A zonas valstu vietējo valdību galvojumiem (garantijām);

4.4.2.6. prasības pret A zonas valstu kredītiestādēm, izņemot prasības, kas veido šo kredītiestāžu pašu kapitālu;

4.4.2.7. prasības, kas nodrošinātas ar A zonas valstu kredītiestāžu galvojumiem (garantijām);

4.4.2.8. prasības uz pieprasījumu pret Latvijas Republikas kredītiestādēm;

4.4.2.9. skaidrā nauda vai naudas ekvivalenti ceļā.

4.4.3. Aktīva posteņi ar nosacīto 50% riska pakāpi:

4.4.3.1. prasības pret Latvijas Republikas kredītiestādēm, izņemot 4.4.2.8. punktā minētās prasības;

4.4.3.2. prasības, kas nodrošinātas ar Latvijas Republikas kredītiestāžu galvojumiem (garantijām);

4.4.3.3. nākamo periodu izdevumi un uzkrātie ienākumi, ja tos nevar attiecināt uz konkrētu darījuma partneri;

4.4.3.4. prasības pret Latvijas Republikas pašvaldībām;

4.4.3.5. prasības, kas nodrošinātas ar Latvijas Republikas pašvaldību galvojumiem (garantijām);

4.4.3.6. prasības pret B zonas valstu centrālajām valdībām un centrālajām bankām šo valstu nacionālajā valūtā;

4.4.3.7. prasības attiecīgās B zonas valsts nacionālajā valūtā, kas nodrošinātas ar B zonas valsts centrālās valdības vai centrālās bankas galvojumiem (garantijām) šajā valūtā;

4.4.3.8. kredīti, kuri pilnībā nodrošināti ar zemesgrāmatā reģistrētu nekustamā īpašuma hipotēku, ja aizņēmējs un ķīlas devējs ir viena un tā pati fiziska persona, kura šo nekustamo īpašumu apdzīvo, apdzīvos vai izīrē, un bankai ir nodibināta pirmās kārtas hipotēka. Kredīts ir jāuzskata par pilnībā nodrošinātu ar nekustamā īpašuma hipotēku, ja prasības summa nepārsniedz 70 procentus no tā nekustamā īpašuma, uz kuru nodibināta hipotēka, tirgus vērtības vai no šī īpašuma vērtības, ko noteicis licencēts vai sertificēts nekustamā īpašuma vērtētājs vai vērtētāji;

4.4.3.9. kredīti, kas atbilst 4.4.3.8. punktā minētajiem kritērijiem un kuru nodrošinājums ir dzīvojamā māja, kurā daļa no telpām tiek izmantota uzņēmējdarbībai, ja šīs mājas dzīvošanai izmantojamās platības ir ne mazāk par 50 procentiem no mājas kopējās platības;

4.4.3.10. kredīti, kas noformēti saskaņā ar finanšu līzinga noteikumiem un atbilst 4.4.3.8. vai 4.4.3.9. punktā minētajiem kritērijiem.

4.4.4. Aktīva posteņi ar nosacīto 100 procentu riska pakāpi:

4.4.4.1. prasības pret B zonas valstu centrālajām valdībām un centrālajām bankām, izņemot 4.4.3.6. punktā minētās prasības;

4.4.4.2. prasības pret B zonas valstu vietējām valdībām;

4.4.4.3. prasības pret B zonas valstu kredītiestādēm;

4.4.4.4. prasības pret aizņēmējiem, kuri nav kredītiestādes, centrālās valdības, centrālās bankas, vietējās valdības (pašvaldības), Eiropas kopienas, starptautiskās attīstības bankas, izņemot prasības, kurām noteikta zemāka riska pakāpe, ņemot vērā to nodrošinājumu;

4.4.4.5. līdzdalība pamatkapitālā un citi pašu kapitāla elementi citās kredītiestādēs, kuri nav atskaitīti no bankas pašu kapitāla;

4.4.4.6. pamatlīdzekļi;

4.4.4.7. pārējie aktīvi, izņemot no pašu kapitāla atskaitītos aktīvus un aktīvus pārvaldīšanā.

4.5. Ja ārpusbilances postenis ir nodrošināts ar galvojumu (garantiju), ārpusbilances posteņa riska pakāpe jānosaka atbilstoši personai, kas sniegusi šo galvojumu (garantiju), nevis atbilstoši darījuma partnera saistību riska pakāpei, ja šādas personas saistībām ir noteikta zemāka riska pakāpe.

4.6. Ja ārpusbilances postenis ir pilnīgi nodrošināts ar aktīviem, kuri atzīti par 4.4.1.7., 4.4.1.9., 4.4.1.10. vai 4.4.2.3. punktā minētajām prasībām atbilstošu nodrošinājumu, ārpusbilances posteņa nosacītā riska pakāpe ir šāda:

4.6.1. ja nodrošinājums atbilst 4.4.1.7., 4.4.1.9. vai 4.4.1.10. punkta nosacījumiem — 0 procenti;

4.6.2. ja nodrošinājums atbilst 4.4.2.3. punkta nosacījumiem — 20 procenti.

4.7. Ja aktīva vai ārpusbilances posteņi ir tikai daļēji nodrošināti ar tādu nodrošinājumu, kuram saskaņā ar 4.4.–4.6. punktā noteikto ir zemāka nosacītā riska pakāpe nekā darījuma partnera saistībām, tad:

4.7.1. pilnīgi nodrošināto aktīva vai ārpusbilances posteņu daļu novērtē atbilstoši nodrošinājuma nosacītajai riska pakāpei;

4.7.2. nenodrošināto aktīva vai ārpusbilances posteņu daļu novērtē atbilstoši darījuma partnera saistībām noteiktajai nosacītajai riska pakāpei.

4.8. Atvasinātos instrumentus, kuri atzīti par finanšu aktīviem (iekļauti bilances aktīvā), izslēdz no aktīva posteņu riska svērtās vērtības aprēķina un iekļauj kopā ar pārējiem atvasinātajiem instrumentiem ārpusbilances posteņu riska svērtās vērtības aprēķinā saskaņā ar 4.12.– 4.17. punkta nosacījumiem.

4.9. Riska svērtās vērtības noteikšanai ārpusbilances posteņus iedala:

4.9.1. ārpusbilances posteņos, kuru kredītrisks ir atkarīgs no darījuma pilnas vērtības (sk. 4.10. punktu);

4.9.2. ārpusbilances posteņos, kuru kredītrisks ir atkarīgs no atvasinātā instrumenta termiņa un procentu likmju, valūtas kursu, parāda vērtspapīru, kapitāla vērtspapīru, dārgmetālu un citu preču, kas ir līguma pamatā, cenu svārstībām (sk. 4.12. punktu).

4.10. 4.9.1. punktā minēto ārpusbilances posteņu riska svērto vērtību aprēķina šādi:

4.10.1. aprēķina ārpusbilances posteņu kredītekvivalentu (sk. 4.11. punktu);

4.10.2. kredītekvivalentu reizina ar darījuma partnera saistībām noteikto nosacīto riska pakāpi (sk. 4.4.–4.7. punktu). Darījumos par aktīvu pārdošanu ar atpārdošanas iespēju un darījumos par aktīvu pirkšanu noteiktā datumā nākotnē, ja vienlaikus nav noslēgta vienošanās tos atpārdot, lieto riska pakāpi, kas noteikta aktīvam, kurš ir darījuma pamatā, nevis riska pakāpi, kas noteikta darījuma partnera saistībām.

4.11. Ārpusbilances posteņu kredītekvivalentu aprēķina, ārpusbilances posteņu atlikušo vērtību reizinot ar nosacīto korekcijas pakāpi, kuras lielums atkarīgs no ārpusbilances posteņu veida.

4.11.1. Ārpusbilances posteņi ar nosacīto 100 procentu korekcijas pakāpi (pilns risks):

4.11.1.1. galvojumi (garantijas) trešajām personām, kuriem piemīt kredīta aizstājēja raksturs;

4.11.1.2. akceptētie pārvedu vekseļi (tratas);

4.11.1.3. indosamenti uz vekseļiem, uz kuriem iepriekš nav veikts citas kredītiestādes indosaments;

4.11.1.4. darījumi ar regresa tiesībām, t.i., līgumi par bankas aktīvu pārdošanu, ja banka uzņemas šo aktīvu kredītrisku un apņemas, samazinoties nopirkto aktīvu vērtībai, segt pircējam zaudējumus;

4.11.1.5. neatsaucamie rezerves (*standby*) akreditīvi, kuriem piemīt kredīta aizstājēja raksturs;

4.11.1.6. līgumi par aktīvu pirkšanu noteiktā datumā nākotnē, ja vienlaikus nav noslēgta vienošanās tos atpārdot;

4.11.1.7. līgumi par noguldījumu izvietošanu noteiktā datumā nākotnē ar noteiktu procentu likmi;

4.11.1.8. daļēji samaksāto akciju un citu vērtspapīru nesamaksātā daļa, ja tā jāsamaksā pēc pieprasījuma;

4.11.1.9. citi ārpusbilances posteņi ar pilnu risku.

4.11.2. Ārpusbilances posteņi ar nosacīto 50 procentu korekcijas pakāpi (vidējs risks):

4.11.2.1. atvērtie un apstiprinātie dokumentārie akreditīvi, izņemot 4.11.3.1. punktā minētos dokumentāros akreditīvus;

4.11.2.2. līgumi ar piegādātāju par atlīdzības samaksu pircējam, ja piegādātājs līguma saistības pret pircēju neizpildīs pilnā apmērā, vai par to zaudējumu segšanu, kuri radušies pircējam līguma izpildes gaitā (līguma garantijas), biržā tirgotās garantijas un galvojumi (garantijas), kuriem nepiemīt kredīta aizstājēja raksturs;

4.11.2.3. līgumi par aktīvu pārdošanu ar atpārdošanas iespēju, kuros noteikts bankas pienākums atpirkt šos aktīvus līgumā noteiktajā laikā un par noteikto cenu, ja darījuma partneris to pieprasīs;

4.11.2.4. neatsaucami rezerves akreditīvi, kam nepiemīt kredīta aizstājēja raksturs;

4.11.2.5. līgumi par aizdevuma izsniegšanu, kredītlīnijas atvēršanu, vērtspapīru pirkšanu, galvojuma (garantijas) vai akcepta izsniegšanu u.tml. līgumi, kurus banka nav tiesīga vienpusēji lauzt vai atteikties no to izpildes;

4.11.2.6. citi ārpusbilances posteņi ar vidēju risku.

4.11.3. Ārpusbilances posteņi ar nosacīto 20 procentu korekcijas pakāpi (risks zemāks par vidējo):

4.11.3.1. dokumentārie akreditīvi, kas nodrošināti ar preču nosūtīšanu vai iekraušanu apliecinošu dokumentu ķīlu, un citi būtībā līdzīgi darījumi;

4.11.3.2. citi ārpusbilances posteņi ar risku, kas zemāks par vidējo.

4.11.4. Ārpusbilances posteņi ar nosacīto 0 procentu korekcijas pakāpi (zems risks):

4.11.4.1. līgumi par aizdevuma izsniegšanu, kredītlīnijas atvēršanu, vērtspapīru pirkšanu, galvojuma (garantijas) vai akcepta izsniegšanu, kurus banka ir tiesīga vienpusēji, bez papildnosacījumu izpildes vai iestāšanās un bez otras puses iepriekšējas brīdināšanas lauzt vai atteikties no to izpildes;

4.11.4.2. citi ārpusbilances posteņi ar zemu risku.

4.12. 4.9.2. punktā minētie ārpusbilances posteņi ietver procentu, ārvalstu valūtas un zelta un citus atvasinātos instrumentus.

4.12.1. Procentu atvasinātie instrumenti ir šādi:

4.12.1.1. vienas valūtas procentu mijmaiņas līgumi *(single-currency interest-rate swaps)*;

4.12.1.2. bāzes mijmaiņas līgumi *(basis swaps)*;

4.12.1.3. biržā tirgotie procentu nākotnes līgumi *(interest-rate futures)*;

4.12.1.4. ārpusbiržas procentu nākotnes līgumi *(forward-rate agreements)*;

4.12.1.5. nopirktie procentu iespējas līgumi *(interest-rate options purchased)*;

4.12.1.6. citi procentu atvasinātie instrumenti, kas būtībā līdzīgi 4.12.1.1.– 4.12.1.5. punktā minētajiem atvasinātajiem instrumentiem.

4.12.2. Ārvalstu valūtas un zelta atvasinātie instrumenti ir šādi:

4.12.2.1. starpvalūtu procentu mijmaiņas līgumi *(cross-currency interest-rate swaps)*;

4.12.2.2. biržā tirgotie ārvalstu valūtas nākotnes līgumi *(currency futures)*;

4.12.2.3. ārpusbiržas ārvalstu valūtas nākotnes līgumi *(forward foreign-exchange contracts)*;

4.12.2.4. nopirktie ārvalstu valūtas iespējas līgumi *(currency options purchased)*;

4.12.2.5. citi ārvalstu valūtas atvasinātie instrumenti, kas būtībā līdzīgi 4.12.2.1.– 4.12.2.4. punktā minētajiem atvasinātajiem instrumentiem;

4.12.2.6. atvasinātie instrumenti, kuri būtībā līdzīgi 4.12.2.1.– 4.12.2.5. punktā minētajiem atvasinātajiem instrumentiem un kuru bāzes aktīvs ir zelts.

4.12.3. Citi atvasinātie instrumenti ir atvasinātie instrumenti, kuri būtībā līdzīgi 4.12.1.1.– 4.12.1.5. un 4.12.2.1.– 4.12.2.4. punktā minētajiem atvasinātajiem instrumentiem, bet kuru bāzes aktīvs ir kapitāla vērtspapīri, akciju indeksi, dārgmetāli (izņemot zeltu) un citas preces.

4.13. 4.12. punktā minēto ārpusbilances posteņu riska svērtās vērtības aprēķinā neiekļauj tos atvasinātos instrumentus, kurus tirgo biržās, kā arī ārvalstu valūtas atvasinātos instrumentus, kuru sākotnējais termiņš ir 14 dienu vai īsāks.

4.14. Sabiedrība, kura rēķina un ievēro pozīcijas, preču, norēķinu un darījuma partnera riska kapitāla prasību, nosakot 4.12.1. un 4.12.2. punktā minēto atvasināto instrumentu riska svērto vērtību, lieto tirgus vērtības metodi, bet sabiedrība, kura ir atbrīvota no pozīcijas, preču, norēķinu un darījuma partnera riska kapitāla prasības ievērošanas, nosakot 4.12.1. un 4.12.2. punktā minēto atvasināto instrumentu riska svērto vērtību, var izvēlēties vai nu tirgus vērtības metodi, vai arī sākotnējās vērtības metodi. Izvēlēto metodi lieto konsekventi. Ja sabiedrība vēlas mainīt aprēķina metodi, tā saņem Komisijas atļauju. 4.12.3. punktā minēto atvasināto instrumentu riska svērto vērtību nosaka saskaņā ar tirgus vērtības metodi.

4.15. Lietojot tirgus vērtības metodi, atvasināto instrumentu riska svērto vērtību aprēķina šādi:

4.15.1. aprēķina atvasinātā instrumenta aizvietošanas vērtību. Instrumenta aizvietošanas vērtība ir izdevumi, kas var rasties sabiedrībai, ja darījuma partneris nepilda saistības saskaņā ar atvasinātā instrumenta nosacījumiem un sabiedrība iegādājas jaunu līdzīgu atvasināto instrumentu par citu cenu, t.i., tirgus cenu. Aizvietošanas vērtību aprēķina kā starpību starp atvasinātā instrumenta tekošo tirgus vērtību un tā pirkšanas cenu, aprēķinā iekļaujot tikai instrumentus ar pozitīvu aizvietošanas vērtību;

4.15.2. aprēķina potenciālo kredītekvivalentu (izņemot vienas valūtas divus peldošo procentu likmju mijmaiņas līgumiem *(single-currency floating/floating interest rate swaps)*, kuriem aprēķina tikai aizvietošanas vērtību), reizinot atvasinātā instrumenta nosacīto pamatvērtību ar atbilstošo reizinātāju (sk. 4.1. vai 4.2. tabulu);

4.15.3. atvasinātā instrumenta aizvietošanas vērtības un potenciālā kredītekvivalenta kopsummu reizina ar nosacīto riska pakāpi, kas noteikta šā darījuma partnera saistībām saskaņā ar 4.4.– 4.7. punkta nosacījumiem.

4.1. tabula. A zonas valstu un Latvijas Republikas rezidentu atvasināto instrumentu reizinātāji[1]

(%)

Nr. p.k.	Atvasināto instrumentu veidi	Atlikušais termiņš: līdz 1 gadam (ieskaitot)	no 1 gada līdz 5 gadiem (ieskaitot)	ilgāks par 5 gadiem
1.	Procentu atvasinātie instrumenti	0,0	0,5	1,5
2.	Ārvalstu valūtas un zelta atvasinātie instrumenti	1,0	5,0	7,5
3.	Kapitāla vērtspapīru atvasinātie instrumenti	6,0	8,0	10,0
4.	Dārgmetālu (izņemot zeltu) atvasinātie instrumenti	7,0	7,0	8,0
5.	Citu preču atvasinātie instrumenti[2]	10,0	12,0	15,0

[1] Atvasinātajiem instrumentiem, kuros noteikta daudzkārtēja pamatsummas apmaiņa, tabulā norādītie procenti jāreizina ar atlikušo maksājumu skaitu.

[2] Tie atvasinātie instrumenti, kurus nevar iekļaut tabulas 1.–4. rindā, jāklasificē kā citu preču atvasinātie instrumenti.

4.2. tabula. B zonas valstu rezidentu atvasināto instrumentu reizinātāji[1]

(%)

Nr. p.k.	Atvasināto instrumentu veidi	Atlikušais termiņš: līdz 1 gadam (ieskaitot)	no 1 gada līdz 5 gadiem (ieskaitot)	ilgāks par 5 gadiem
1.	Procentu atvasinātie instrumenti	0,5	1,0	2,0
2.	Ārvalstu valūtas un zelta atvasinātie instrumenti	1,5	6,0	9,0
3.	Kapitāla vērtspapīru atvasinātie instrumenti	10,0	12,0	15,0
4.	Dārgmetālu (izņemot zeltu) atvasinātie instrumenti	7,0	7,0	8,0
5.	Citu preču atvasinātie instrumenti[2]	10,0	12,0	15,0

[1] Atvasinātajiem instrumentiem, kuros noteikta daudzkārtēja pamatsummas apmaiņa, tabulā norādītie procenti jāreizina ar atlikušo maksājumu skaitu.

[2] Tie atvasinātie instrumenti, kurus nevar iekļaut tabulas 1.–4. rindā, jāklasificē kā citu preču atvasinātie instrumenti.

4.16. Lietojot sākotnējās vērtības metodi, atvasināto instrumentu riska svērto vērtību nosaka šādi:

4.16.1. aprēķina potenciālo kredītekvivalentu, reizinot atvasinātā instrumenta nosacīto pamatvērtību ar atbilstošo reizinātāju (sk. 4.3. tabulu);

4.16.2. aprēķināto potenciālo kredītekvivalentu reizina ar darījuma partnera saistībām noteikto nosacīto riska pakāpi saskaņā ar 4.4.–4.7. punkta nosacījumiem.

4.3. tabula. Atvasināto instrumentu reizinātāji

(%)

Nr. p.k.	Atvasināto instrumentu veidi	Sākotnējais termiņš: līdz 1 gadam (ieskaitot)	no 1 gada līdz 2 gadiem (ieskaitot)	no 2 gadiem līdz 3 gadiem (ieskaitot)[1]
1.	Procentu atvasinātie instrumenti	0,5	1,0	2,0
2.	Ārvalstu valūtas un zelta atvasinātie instrumenti	2,0	5,0	8,0

[1] Par katru nākamo gadu procentu atvasināto instrumentu reizinātājam pieskaita 1,0 procentu punktu, bet ārvalstu valūtas un zelta atvasināto instrumentu reizinātājam — 3,0 procentu punktus.

4.17. Atvasināto instrumentu nosacīto pamatvērtību nosaka:

4.17.1. ārvalstu valūtas atvasinātajiem instrumentiem, kad notiek ārvalstu valūtas pirkšana vai pārdošana par latiem, — ārvalstu valūtas daudzums, kuru sabiedrība pērk vai pārdod;

4.17.2. ārvalstu valūtas atvasinātajiem instrumentiem, kad notiek vienas ārvalstu valūtas apmaiņa pret citu ārvalstu valūtu, — tās ārvalstu valūtas daudzums, kuru sabiedrība saņems;

4.17.3. procentu atvasinātajiem instrumentiem — to parāda vērtspapīru vērtība vai nosacītā vērtība, kuri ir atvasinātā instrumenta bāzes aktīvs;

4.17.4. kapitāla vērtspapīru atvasinātajiem instrumentiem — to kapitāla vērtspapīru vai akciju indeksu vērtība, kuri ir atvasinātā instrumenta bāzes aktīvs;

4.17.5. preču atvasinātajiem instrumentiem — to preču daudzums, kuras ir atvasinātā instrumenta bāzes aktīvs. Preču atvasinātos instrumentus kredītriska kapitāla prasības aprēķinā iekļauj saskaņā ar to nosacīto pamatvērtību, kas reizināta ar attiecīgās preces tirgus cenu pārskata datumā.

5. Ārvalstu valūtas risks

5.1. Ārvalstu valūtas risks ir iespēja ciest zaudējumus no ārvalstu valūtā denominēto bilances un ārpusbilances posteņu pārvērtēšanas, mainoties valūtas kursam. Zelts tiek pielīdzināts ārvalstu valūtai.

5.2. Ārvalstu valūtas riska lielumu raksturo sabiedrības ārvalstu valūtas kopējās tīrās pozīcijas un zelta tīrās pozīcijas kopsumma.

5.3. Sabiedrības ārvalstu valūtas kopējo tīro pozīciju aprēķina divos posmos. Pirmajā posmā tiek aprēķināta katras ārvalstu valūtas tīrā atklātā pozīcija. Otrajā posmā tiek aprēķināta sabiedrības ārvalstu valūtas kopējā tīrā pozīcija.

5.4. Katras ārvalstu valūtas tīrā atklātā pozīcija tiek aprēķināta kā šādu lielumu (pozitīvo vai negatīvo) kopsumma:

5.4.1. tīrā bilances pozīcija, t.i., starpība starp sabiedrības bilances aktīviem un bilances pasīviem, ieskaitot uzkrātos procentus. Ja valūtas pirkšanas un pārdošanas tagadnes līgumu (*spot*) uzskaitei ir lietota norēķinu datuma uzskaite (*settlement date accounting*), šādu līgumu saņemamās summas iekļauj bilances aktīvu kopsummā un maksājamās summas — bilances pasīvu kopsummā;

5.4.2. tīrā nākotnes pozīcija *(net forward position)*, t.i., starpība starp visām nākotnē saņemamām un maksājamām summām par noslēgtajiem ārvalstu valūtas nākotnes līgumiem, ieskaitot birΩā tirgotos ārvalstu valūtas nākotnes līgumus un bilances pozīcijā neiekļautās ārvalstu valūtas mijmaiņas līgumu pamatsummas;

5.4.3. saistības par neatsaucamiem galvojumiem (garantijām) u.tml. saistības, ja sabiedrībai ir pamats uzskatīt, ka darījuma partneris pieprasīs to izpildi un pastāv iespēja, ka samaksātie līdzekļi nebūs atgūstami;

5.4.4. nākamo periodu tīrie ienākumi/izdevumi, kuri vēl nav uzkrāti, bet kuru risks jau ir pilnīgi ierobeΩots ar ārvalstu valūtas nākotnes līgumiem;

5.4.5. ārvalstu valūtas iespējas līgumu tīrais delta ekvivalents, ja Komisija devusi atļauju iespējas līgumu vērtēšanas modeļa izmantošanai.

5.5. Sabiedrība, kurai Komisija nav devusi atļauju iespējas līgumu vērtēšanas modeļa izmantošanai, ārvalstu valūtas iespējas līgumus neiekļauj ārvalstu valūtas tīrās atklātās pozīcijas aprēķinā.

5.6. Zelta tīro pozīciju aprēķina tāpat kā ārvalstu valūtas tīro atklāto pozīciju.

5.7. Nosakot ārvalstu valūtas tīro nākotnes pozīciju, sabiedrība drīkst iekļaut aprēķinā tikai tādus ārvalstu valūtas atvasinātos instrumentus, kuri iegūti ārvalstu valūtas pozīcijas ierobeΩošanai, kuru darījuma partneris ir Latvijas Republikas, Lietuvas Republikas, Igaunijas Republikas un A zonas valstu kredītiestāde vai kuri tiek kotēti Latvijas Republikas, Lietuvas Republikas, Igaunijas Republikas un A zonas valstu birΩās.

5.8. Saliktās valūtas *(composite currencies)*, piemēram, XDR var sadalīt tās veidojošās valūtās atbilstoši spēkā esošajām kvotām un iekļaut attiecīgās ārvalstu valūtas tīrās atklātās pozīcijas aprēķinā, vai nu aprēķināt saliktās valūtas tīro atklāto pozīciju, uzskatot to par patstāvīgu valūtu. Izvēlēto pieeju konsekventi lieto visiem saliktās valūtas posteņiem.

5.9. Sabiedrībai nav jāiekļauj ārvalstu valūtas tīrās atklātās pozīcijas aprēķinā tie ieguldījumi ārvalstu komercsabiedrības pamatkapitālā un subordinētajā kapitālā, kuri, aprēķinot kapitāla pietiekamības rādītāju, ir atskaitīti no pašu kapitāla, ja Komisija devusi atļauju to darīt.

5.10. Katras ārvalstu valūtas tīro atklāto pozīciju, t.sk. zelta tīro pozīciju, pārvērtē latos pēc Latvijas Bankas noteiktā attiecīgās valūtas un zelta kursa attiecīgajā datumā.

5.11. Sabiedrības ārvalstu valūtas kopējā tīrā pozīcija ir atsevišķu ārvalstu valūtu tīro garo pozīciju summas vai tīro īso pozīciju summas lielākā absolūtā vērtība.

5.12. Ārvalstu valūtas riska kapitāla prasību aprēķina kā 10 procentus no sabiedrības ārvalstu valūtas kopējās tīrās pozīcijas un zelta tīrās pozīcijas absolūtās vērtības kopsummas. Līdz 2004. gada 31. decembrim, aprēķinot ārvalstu valūtas riska kapitāla prasību, ārvalstu valūtas kopējās tīrās pozīcijas un zelta tīrās pozīcijas kopsumma samazināma par 2 procentiem no pirmā līmeņa kapitāla un otrā līmeņa kapitāla kopsummas, no kuras atskaitīts saskaņā ar 10.7. punkta nosacījumiem aprēķinātais pašu kapitāla samazinājums.

5.13. Ja saņemta Komisijas atļauja, ārvalstu valūtas riska kapitāla prasība var tikt aprēķināta kā 4 procenti no savstarpēji cieši saistīto ārvalstu valūtu *(closely correlated currencies)* sakrītošajām pozīcijām, kas ir latos pārrēķinātu šo valūtu pozīciju mazākā absolūtā vērtība.

5.14. Divas ārvalstu valūtas uzskata par savstarpēji cieši saistītām, ja jebkuru secīgu desmit darbadienu laikā šo valūtu latos pārrēķinātās sakrītošās pozīcijas zaudējumi nepārsniedz 4 procentus no tās vērtības ar varbūtību 99 procenti, ja izmanto trīs gadu novērošanas periodu, vai ar varbūtību 95 procenti, ja izmanto piecu gadu novērošanas periodu. Aprēķinā izmanto iepriekšējo trīs vai piecu gadu attiecīgās valūtas dienas kursu datus.

5.15. Ja sabiedrības ārvalstu valūtas kopējās tīrās pozīcijas un zelta tīrās pozīcijas kopsumma nepārsniedz 2 procentus no sabiedrības pirmā līmeņa kapitāla un otrā līmeņa kapitāla kopsummas, no kuras atskaitīts saskaņā ar 10.7. punkta nosacījumiem aprēķinātais pašu kapitāla samazinājums, kapitāla prasība ārvalstu valūtas riskam nav jāaprēķina.

5.16. Sabiedrībai, kura ārvalstu valūtas tīrās atklātās pozīcijas aprēķinā iekļauj attiecīgās ārvalstu valūtas iespējas līgumu tīro delta ekvivalentu, ārvalstu valūtas riska kapitāla prasību, kas aprēķināta saskaņā ar 5.12. punkta nosacījumiem, palielina par ārvalstu valūtas iespējas līgumu gamma riska un vega riska kapitāla prasību, kas aprēķinātas saskaņā ar delta–plus metodi (sk. 4. pielikumu).

5.17. Sabiedrībai, kura ārvalstu valūtas tīrās atklātās pozīcijas aprēķinā neiekļauj attiecīgās ārvalstu valūtas iespējas līgumu tīro delta ekvivalentu, ārvalstu valūtas riska kapitāla prasību, kas aprēķināta saskaņā ar 5.12. punkta nosacījumiem, palielina par ārvalstu valūtas iespējas līgumu kapitāla prasību, kas aprēķināta saskaņā ar iespējas līgumu kapitāla prasības aprēķina vienkāršo metodi (sk. 5. pielikumu).

5.18. Banku ārvalstu valūtas tīrā atklātā pozīcija, t.sk. zelta tīrā pozīcija, nedrīkst pārsniegt 10 procentus no pirmā līmeņa kapitāla un otrā līmeņa kapitāla kopsummas, no kuras atskaitīts saskaņā ar 10.7. punkta nosacījumiem aprēķinātais pašu kapitāla samazinājums. Banku ārvalstu valūtas kopējās tīrās pozīcijas un zelta tīrās pozīcijas kopsumma nedrīkst pārsniegt 20 procentus no pirmā līmeņa kapitāla un otrā līmeņa kapitāla kopsummas, no kuras atskaitīts saskaņā ar 10.7. punkta nosacījumiem aprēķinātais pašu kapitāla samazinājums.

5.19. Ja saņemta Komisijas atļauja, banka drīkst 5.18. punktā minēto ierobeΩojumu izpildei samazināt XDR un XDR valūtu groza valūtu tīrās atklātās pozīcijas un attiecīgi bankas ārvalstu valūtu kopējo tīro pozīciju par 50 procentiem no bankas XDR un XDR modelējošo ārvalstu valūtu tīrās atklātās pozīcijas un pretējās latu tīrās atklātās pozīcijas sakrītošās daļas. XDR modelējošo ārvalstu valūtu tīro atklāto pozīciju aprēķina atbilstoši spēkā esošajām kvotām un Latvijas Bankas noteiktajam valūtas kursam.

6. Pozīcijas risks

Pozīciju aprēķināšana

6.1. Parāda vērtspapīra vai kapitāla vērtspapīra tīrā pozīcija ir starpība starp attiecīgā vērtspapīra garajām un īsajām pozīcijām.

6.2. Atvasināto instrumentu, kura bāzes aktīvs ir parāda vērtspapīrs vai kapitāla vērtspapīrs, pozīcijas riska kapitāla prasības aprēķinā iekļauj kā bāzes aktīva pozīciju, ko var savstarpēji ieskaitīt ar attiecīgā vērtspapīra pozīciju.

6.3. BirΩā tirgotos procentu nākotnes līgumus, ārpusbirΩas procentu nākotnes līgumus un parāda vērtspapīru pirkšanas vai pārdošanas nākotnes līgumus iekļauj attiecīgā parāda vērtspapīra tīrās pozīcijas aprēķinā kā garo un īso pozīciju kombināciju. Piemēram:

6.3.1. nopirkto birΩā tirgoto procentu nākotnes līgumu iekļauj aprēķinā kā aizņēmumu (īsā pozīcija) ar atlikušo termiņu līdz nākotnes līguma izpildes datumam un aktīvu (garā pozīcija) ar atlikušo termiņu līdz līguma bāzes aktīva dzēšanas datumam. Aprēķinot birΩā tirgotā procentu nākotnes līguma specifiskā riska un vispārējā riska kapitāla prasību, abas pozīcijas atspoguļo kā centrālās valdības diskonta parāda vērtspapīru ar nosacīto 0 procenta riska pakāpes pozīcija;

6.3.2. pārdoto ārpusbirΩas procentu nākotnes līgumu iekļauj aprēķinā kā garo pozīciju ar atlikušo termiņu līdz līguma izpildes datumam, pieskaitot tam līguma periodu, un īso pozīciju ar atlikušo termiņu līdz līguma izpildes datumam. Aprēķinot ārpusbirΩas procentu nākotnes līguma specifiskā riska un vispārējā riska kapitāla prasību, abas pozīcijas atspoguļo kā centrālās valdības diskonta parāda vērtspapīru ar nosacīto 0 procenta riska pakāpes pozīciju;

6.3.3. parāda vērtspapīra pirkšanas nākotnes līgumu iekļauj aprēķinā kā aizņēmumu (īsā pozīcija) ar atlikušo termiņu līdz līguma izpildes datumam un attiecīgā parāda vērtspapīra garo pozīciju ar atlikušo termiņu līdz šā parāda vērtspapīra dzēšanas datumam. Aprēķinot parāda vērtspapīra pirkšanas nākotnes līguma specifiskā riska un vispārējā riska kapitāla prasību, īso pozīciju atspoguļo kā centrālās valdības diskonta parāda vērtspapīra ar nosacīto 0 procenta riska pakāpi pozīciju un garu pozīciju kā parāda vērtspapīra ar tā emitentam atbilstošu nosacīto riska pakāpi pozīciju.

6.4. Procentu mijmaiņas līgumu, saskaņā ar kuru sabiedrība saņem peldošu procentu likmi un maksā fiksētu procentu likmi, atspoguļo kā vērtspapīra ar peldošu procentu likmi un dzēšanas datumu, kas vienāds ar nākamo procentu likmes pārskatīšanas datumu, garo pozīciju un vērtspapīra ar fiksētu procentu likmi un atlikušo termiņu līdz mijmaiņas līguma beigu datumam īso pozīciju. Abas pozīcijas atspoguļo kā centrālās valdības diskonta parāda vērtspapīru ar nosacīto 0 procenta riska pakāpi pozīciju.

6.5. Iespējas līgumus iekļauj tīrās pozīcijas aprēķinā kā bāzes aktīva delta ekvivalentu, ja Komisija piekritusi iespējas līgumu vērtēšanas modeļa izmantošanai.

6.6. Sabiedrībai, kurai Komisija nav devusi atļauju iespējas līgumu vērtēšanas modeļa izmantošanai, iespējas līgumi nav jāiekļauj bāzes aktīva tīrās pozīcijas aprēķinā.

6.7. BirΩā tirgotās garantijas iekļauj tīrās pozīcijas aprēķinā tāpat kā iespējas līgumus.

6.8. Vērtspapīrus vai īpašuma tiesības uz vērtspapīriem, kuri ir pārdoti saskaņā ar līgumu par aktīvu pārdošanu ar atpirkšanu vai aizdoti saskaņā ar vērtspapīru aizdevuma darījumu, iekļauj attiecīgā vērtspapīra pozīcijā.

6.9. Ieguldījumu fondu apliecībām rēķina darījuma partnera riska kapitāla prasību, nevis pozīcijas riska kapitāla prasību.

6.10. Aprēķinot parāda vērtspapīra vai kapitāla vērtspapīra tīro pozīciju, var savstarpēji ieskaitīt viena veida vērtspapīru pretējās pozīcijas. Viena veida vērtspapīri ir parāda vērtspapīri vai kapitāla vērtspapīri:

6.10.1. kurus emitējis viens un tas pats emitents;

6.10.2. kuriem noteikti vienādi līdzekļu atgūšanas nosacījumi emitenta bankrota, likvidācijas vai pašlikvidācijas gadījumā;

6.10.3. kuri ir denominēti vienā un tajā pašā valūtā;

6.10.4. parāda vērtspapīri, kuriem ir vienāds līdz dzēšanai atlikušais termiņš un procentu maksājumu grafiks;

6.10.5. parāda vērtspapīri, kuriem fiksētas procentu likmes gadījumā ir vienāda kupona procentu likme (starpība nepārsniedz 0,15 procentu punktus) vai peldošas procentu likmes gadījumā ir vienāds pamats (piem., LIBOR) procentu likmes noteikšanai.

6.11. Pirms attiecīgā vērtspapīra pozīciju savstarpējās ieskaitīšanas saskaņā ar 6.10. punkta nosacījumiem sabiedrība ar Komisijas atļauju var savstarpēji pilnīgi ieskaitīt viena veida atvasināto instrumentu pozīcijas, ja šiem atvasinātajiem instrumentiem ir viens un tas pats bāzes aktīvs, pozīcijām ir vienāda nominālvērtība un tās ir denominētas vienā un tajā pašā valūtā, kā arī ir ievērotas šādas prasības:

6.11.1. starpība starp birΩā tirgoto nākotnes līgumu pozīciju slēgšanas datumiem nepārsniedz septiņas dienas;

6.11.2. mijmaiņas līgumu un ārpusbirΩas procentu nākotnes līgumu bāzes aktīviem:

6.11.2.1. fiksētas procentu likmes gadījumā ir vienāda kupona procentu likme (starpība nepārsniedz 0,15 procentu punktus) vai peldošas procentu likmes gadījumā ir vienāds pamats (piem., LIBOR) procentu likmes noteikšanai;

6.11.2.2. līdz fiksētas procentu likmes pozīcijas slēgšanai atlikušā termiņa un līdz peldošas procentu likmes kārtējai pārskatīšanai atlikušā termiņa starpība nepārsniedz 6.1. tabulā norādīto pieļaujamo termiņu starpību.

6.1. tabula. Pieļaujamā termiņu starpība

Nr. p.k.	Atlikušais termiņš	Pieļaujamā termiņu starpība
1.	<1 mēnesis	0
2.	≥ 1 mēnesis <1 gads	7 dienas
3.	≥ 1 gads	30 dienas

6.12. Sabiedrība, kas vērtspapīra tīrās pozīcijas aprēķinā neiekļauj attiecīgā vērtspapīra iespējas līgumu delta ekvivalentu, nevar attiecināt 6.11. punktā norādīto pozīciju savstarpējās ieskaitīšanas kārtību uz šo iespējas līgumu pozīcijām.

6.13. Visas tīrās pozīcijas, kuras noteiktas ārvalstu valūtā, pārrēķina latos pēc Latvijas Bankas noteiktā ārvalstu valūtas kursa.

Parāda vērtspapīri

6.14. Sabiedrība aprēķina un ievēro sabiedrības tirdzniecības portfelī iekļauto parāda vērtspapīru specifiskā riska un vispārējā riska kapitāla prasību un procentu, procentu indeksu, ārvalstu valūtas un preču atvasināto instrumentu un sabiedrības pašas emitēto parāda vērtspapīru vispārējā riska kapitāla prasību. (Specifiskā riska un vispārējā riska kapitāla prasības aprēķināšanas nosacījumus atkarībā no bāzes aktīva sk. 6. pielikumā).

6.15. Parāda vērtspapīru tīrās pozīcijas klasificē atkarībā no valūtas, kurā denominēts parāda vērtspapīrs, un aprēķina specifiskā riska un vispārējā riska kapitāla prasību katras valūtas pozīcijām atsevišķi.

6.16. Parāda vērtspapīru specifiskā riska kapitāla prasību aprēķina šādi:

6.16.1. katru tīro pozīciju, kas ir aprēķināta saskaņā ar 6.1.–6.13. punkta nosacījumiem, iedala vienā no 6.2. tabulā norādītajām kategorijām un reizina ar attiecīgo svēršanas likmi;

6.16.2. summē svērto garo un svērto īso pozīciju absolūtās vērtības.

6.2. tabula. Parāda vērtspapīru specifiskā riska kapitāla prasības aprēķinā izmantojamās svēršanas likmes

Nr. p.k.	Kategorija	Svēršanas likme (%)
1.	Latvijas Republikas un A zonas valstu centrālo valdību un centrālo banku parāda vērtspapīri, kuriem ir nosacītā 0% riska pakāpe	0,00
2.	Kvalificētie parāda vērtspapīri, kuriem līdz dzēšanai atlikušais termiņš ir līdz 6 mēnešiem (ieskaitot)	0,25
3.	Kvalificētie parāda vērtspapīri, kuriem līdz dzēšanai atlikušais termiņš ir no 6 līdz 24 mēnešiem (ieskaitot)	1,00
4.	Kvalificētie parāda vērtspapīri, kuriem līdz dzēšanai atlikušais termiņš ir ilgāks par 24 mēnešiem	2,00
5.	Citi parāda vērtspapīri	10,00

6.17. Kvalificētie parāda vērtspapīri ir parāda vērtspapīri:

6.17.1. kuru emitentu nosacītā riska pakāpe saskaņā ar 4.4.2. punkta nosacījumiem ir 20%;

6.17.2. kuru emitentam vismaz divas no 7. pielikumā minētajām starptautiskajām reitinga aģentūrām piešķīrušas investīciju līmeņa reitingu *(investment grade rating)* vai tikai viena 7. pielikumā minētā starptautiskā reitinga aģentūra piešķīrusi investīciju līmeņa reitingu, un neviena cita starptautiskā reitinga aģentūra nav piešķīrusi reitingu zem investīciju līmeņa. Ja kaut viena no šīm aģentūrām samazina emitenta reitingu zem investīciju līmeņa, attiecīgo parāda vērtspapīru specifiskā riska kapitāla prasības aprēķināšanas nolūkā nekavējoties pārklasificē kategorijā "Citi parāda vērtspapīri".

6.18. Parāda vērtspapīru vispārējā riska kapitāla prasību nosaka, lietojot termiņa metodi vai — ar Komisijas atļauju — ilguma metodi.

6.19. Izvēlēto parāda vērtspapīru vispārējā riska kapitāla prasības aprēķina metodi (ilguma metode vai termiņa metode) lieto konsekventi, un to var mainīt tikai izņēmuma gadījumā, ja Komisija tam devusi atļauju.

Termiņa metode

6.20. Parāda vērtspapīru vispārējā riska kapitāla prasību, lietojot termiņa metodi, aprēķina šādi:

6.20.1. visas parāda vērtspapīru tīrās pozīcijas izvieto attiecīgās zonas attiecīgajā termiņa intervālā (sk. 6.3. tabulu), ņemot vērā šādus nosacījumus:

6.20.1.1. vai parāda vērtspapīra kupona procentu likme ir mazāka, vienāda vai lielāka par 3 procentiem. Diskonta vērtspapīrus uzrāda ailē "Kupona procentu likme mazāka par 3 procentiem";

6.20.1.2. kāds ir atlikušais termiņš. Parāda vērtspapīriem ar fiksētu procentu likmi tas ir līdz vērtspapīra dzēšanai atlikušais termiņš. Parāda vērtspapīriem ar peldošu procentu likmi tas ir līdz kārtējai procentu likmes pārskatīšanai atlikušais termiņš;

6.20.2. visas parāda vērtspapīru tīrās pozīcijas reizina ar svēršanas likmi, kas atbilst termiņa intervālam, kurā iekļauj attiecīgo tīro pozīciju;

6.20.3. katram termiņa intervālam aprēķina svērto garo pozīciju summu un svērto īso pozīciju summu;

6.20.4. katrā termiņa intervālā nosaka svērto garo pozīciju un svērto īso pozīciju summu sakrītošo svērto pozīciju kā svērto garo pozīciju un svērto īso pozīciju summu mazāko absolūto vērtību. Termiņa intervāla svērto garo (īso) pozīciju summas pārsniegums pār termiņa intervāla sakrītošo svērto pozīciju ir termiņa intervāla nesakrītošā svērtā garā (īsā) pozīcija;

6.20.5. katras zonas termiņa intervālu nesakrītošās svērtās garās pozīcijas un svērtās īsās pozīcijas summē atsevišķi un katrai zonai aprēķina zonas sakrītošo svērto pozīciju kā termiņa intervālu nesakrītošo svērto garo pozīciju un nesakrītošo svērto īso pozīciju summu mazāko absolūto vērtību. Zonas nesakrītošo svērto garo (īso) pozīciju summas pārsniegums pār zonas sakrītošo svērto pozīciju ir zonas nesakrītošā svērtā garā (īsā) pozīcija;

6.20.6. sakrītošo svērto pozīciju starp I un II zonu aprēķina kā I zonas nesakrītošās svērtās garās (īsās) pozīcijas un II zonas nesakrītošās svērtās īsās (garās) pozīcijas mazāko absolūto vērtību;

6.20.7. ja pēc sakrītošās svērtās pozīcijas starp I un II zonu noteikšanas nesakrītošā svērtā garā (īsā) pozīcija paliek II zonā, aprēķina sakrītošo svērto pozīciju starp II un III zonu kā II zonas nesakrītošās svērtās garās (īsās) pozīcijas un III zonas nesakrītošās svērtās īsās (garās) pozīcijas mazāko absolūto vērtību;

6.20.8. ja pēc sakrītošās svērtās pozīcijas starp I un II zonu noteikšanas nesakrītošā svērtā garā (īsā) pozīcija paliek I zonā un pēc sakrītošās svērtās pozīcijas noteikšanas starp II un III zonu nesakrītošā svērtā īsā (garā) pozīcija paliek III zonā, aprēķina sakrītošo svērto pozīciju starp I un III zonu kā I zonas nesakrītošās svērtās garās (īsās) pozīcijas un III zonas nesakrītošās svērtās īsās (garās) pozīcijas mazāko absolūto vērtību;

6.20.9. summē atlikušās nesakrītošās svērtās pozīcijas visās zonās;

6.20.10. parāda vērtspapīru vispārējā riska kapitāla prasību aprēķina kā šādu lielumu summu:

6.20.10.1. 10 procentus no katra termiņa intervāla sakrītošās svērtās pozīcijas;

6.20.10.2. 40 procentus no I zonas sakrītošās svērtās pozīcijas;

6.20.10.3. 30 procentus no II zonas sakrītošās svērtās pozīcijas;

6.20.10.4. 30 procentus no III zonas sakrītošās svērtās pozīcijas;

6.20.10.5. 40 procentus no sakrītošās svērtās pozīcijas starp I un II zonu;

6.20.10.6. 40 procentus no sakrītošās svērtās pozīcijas starp II un III zonu;

6.20.10.7. 150 procentus no sakrītošās svērtās pozīcijas starp I un III zonu;

6.20.10.8. atlikušo nesakrītošo svērto pozīciju kopsummu.

6.3. tabula. Zonas, termiņu intervāli un svēršanas likmes parāda vērtspapīru vispārējā riska kapitāla prasības aprēķināšanai, lietojot termiņa metodi

Zona	Termiņa intervāls: kupona procentu likme 3% un lielāka	kupona procentu likme mazāka par 3%	Svēršanas likme (%)	Paredzētās procentu likmju izmaiņas (%)
I	0≤ 1 mēnesis	0≤ 1 mēnesis	0,00	—
	>1≤ 3 mēneši	>1≤ 3 mēneši	0,20	1,00
	>3≤ 6 mēneši	>3≤ 6 mēneši	0,40	1,00
	>6≤ 12mēneši	>6≤ 12 mēneši	0,70	1,00
II	>1≤ 2 gadi	>1≤ 1,9 gadi	1,25	0,90
	>2≤ 3 gadi	>1,9≤ 2,8 gadi	1,75	0,80
	>3≤ 4 gadi	>2,8≤ 3,6 gadi	2,25	0,75
III	>4≤ 5 gadi	>3,6≤ 4,3 gadi	2,75	0,75
	>5≤ 7 gadi	>4,3≤ 5,7 gadi	3,25	0,70
	>7≤ 10 gadi	>5,7≤ 7,3 gadi	3,75	0,65
	>10≤ 15 gadi	>7,3≤ 9,3 gadi	4,50	0,60
	>15≤ 20 gadi	>9,3≤ 10,6 gadi	5,25	0,60
	>20 gadi	>10,6≤ 12 gadi	6,00	0,60
	—	>12≤ 20 gadi	8,00	0,60
	—	>20 gadi	12,50	0,60

6.21. Procentu, procentu indeksu, ārvalstu valūtas un preču atvasināto instrumentu vispārējā riska kapitāla prasību, lietojot termiņa metodi, aprēķina tāpat kā parāda vērtspapīriem.

Ilguma metode

6.22. Parāda vērtspapīru vispārējā riska kapitāla prasību, lietojot ilguma metodi, aprēķina šādi:

6.22.1. katram parāda vērtspapīram aprēķina modificēto (pārveidoto) ilgumu *(modified duration)* saskaņā ar šādu formulu.

$$D_m = \frac{D}{1 + r},$$

kur

$$D = \frac{\sum_{t=1}^{m} \frac{t \cdot C_t}{(1+r)^t}}{\sum_{t=1}^{m} \frac{C_t}{(1+r)^t}}$$

kur:

D – ilgums,

D_m – modificētais ilgums,

r – ienesīgums līdz dzēšanai atlikušajā termiņā *(yield to maturity)*, kas aprēķināts, pamatojoties uz parāda vērtspapīra tirgus vērtību un, ja šim parāda vērtspapīram ir peldoša procentu likme, pieņemot, ka pamatsumma tiek samaksāta kārtējās procentu likmes pārskatīšanas datumā,

C_t – naudas plūsma t periodā,

m – līdz dzēšanai atlikušais periodu skaits fiksētas procentu likmes parāda vērtspapīriem vai līdz kārtējai procentu likmes pārskatīšanai atlikušais periodu skaits peldošas procentu likmes parāda vērtspapīriem;

6.22.2. katru atsevišķo parāda vērtspapīra pozīciju novieto vienā no 6.4. tabulā norādītajām zonām atkarībā no modificētā ilguma, un aprēķina modificētā ilguma svērto pozīciju kā pozīcijas tirgus vērtību, kas reizināta ar tās modificēto ilgumu un paredzēto procentu likmju izmaiņu;

6.22.3. aprēķina katras zonas modificētā ilguma svērto garo pozīciju summu un modificētā ilguma svērto īso pozīciju summu. Zonas modificētā ilguma svērto garo pozīciju un modificētā ilguma svērto īso pozīciju summu mazākā absolūtā vērtība ir attiecīgās zonas sakrītošā modificētā ilguma svērtā pozīcija;

6.22.4. zonas modificētā ilguma svērto garo (īso) pozīciju kopsummas pārsniegums pār zonas sakrītošo modificētā ilguma svērto pozīciju veido šīs zonas nesakrītošo modificētā ilguma svērto garo (īso) pozīciju;

6.22.5. sakrītošo modificētā ilguma svērto pozīciju starp I un II zonu aprēķina kā I zonas nesakrītošās modificētā ilguma svērtās garās (īsās) pozīcijas un II zonas nesakrītošās modificētā ilguma svērtās īsās (garās) pozīcijas mazāko absolūto vērtību;

6.22.6. ja pēc sakrītošās modificētā ilguma svērtās pozīcijas starp I un II zonu noteikšanas nesakrītošā modificētā ilguma svērtā garā (īsā) pozīcija paliek II zonā, aprēķina sakrītošo modificētā ilguma svērto pozīciju starp II un III zonu kā II zonas nesakrītošās modificētā ilguma svērtās garās (īsās) pozīcijas un III zonas nesakrītošās modificētā ilguma svērtās īsās (garās) pozīcijas mazāko absolūto vērtību;

6.22.7. ja pēc sakrītošās modificētā ilguma svērtās pozīcijas starp I un II zonu nesakrītošā modificētā ilguma svērtā garā (īsā) pozīcija paliek I zonā un pēc sakrītošās modificētā ilguma svērtās pozīcijas starp II un III zonu noteikšanas nesakrītošā modificētā ilguma svērtā īsā (garā) pozīcija paliek III zonā, aprēķina sakrītošo modificētā ilguma svērto pozīciju starp I un III zonu kā I zonas nesakrītošās modificētā ilguma svērtās garās (īsās) pozīcijas un III zonas nesakrītošās modificētā ilguma svērtās īsās (garās) pozīcijas mazāko absolūto vērtību;

6.22.8. summē visas atlikušās nesakrītošās modificētā ilguma svērtās pozīcijas visās zonās;

6.22.9. parāda vērtspapīru vispārējā riska kapitāla prasību aprēķina kā šādu lielumu summu:

6.22.9.1. 2 procentus no sakrītošajām modificētā ilguma svērtajām pozīcijām katrā zonā;

6.22.9.2. 40 procentus no sakrītošās modificētā ilguma svērtās pozīcijas starp I un II zonu;

6.22.9.3. 40 procentus no sakrītošās modificētā ilguma svērtās pozīcijas starp II un III zonu;

6.22.9.4. 150 procentus no sakrītošās modificētā ilguma svērtās pozīcijas starp I un III zonu;

6.22.9.5. atlikušo nesakrītošo modificētā ilguma svērto pozīciju kopsummu.

6.4. tabula. Zonas, modificētais ilgums un paredzētās procentu likmju izmaiņas parāda vērtspapīru vispārējā riska kapitāla prasības aprēķināšanai, lietojot ilguma metodi

Zona	Modificētais ilgums (gados)	Paredzētās procentu likmju izmaiņas (%)
I	>0≤ 1	1,0
II	>1≤ 3,6	0,85
III	>3,6	0,7

6.23. Procentu, procentu indeksu, ārvalstu valūtas un preču atvasināto instrumentu vispārējā riska kapitāla prasību, lietojot ilguma metodi, aprēķina tāpat kā parāda vērtspapīriem.

6.24. Parāda vērtspapīru un procentu, procentu indeksu, ārvalstu valūtas un preču atvasināto instrumentu kapitāla prasību aprēķina kā to kapitāla prasību summu, kuras aprēķinātas saskaņā ar 6.16., 6.20. un 6.21. vai 6.22. un 6.23. punkta nosacījumiem.

6.25. Sabiedrība, kura parāda vērtspapīru tīro pozīciju aprēķinā iekļauj iespējas līgumu delta ekvivalentu, parāda vērtspapīru specifiskā riska un vispārējā riska kapitāla prasību, kas aprēķināta saskaņā ar 6.24. punkta nosacījumiem, palielina par parāda vērtspapīru iespējas līgumu gamma riska un vega riska kapitāla prasību, kas aprēķināta saskaņā ar delta–plus metodi (sk. 4. pielikumu).

6.26. Sabiedrība, kura parāda vērtspapīru tīro pozīciju aprēķinā neiekļauj iespējas līgumu delta ekvivalentu, parāda vērtspapīru specifiskā riska un vispārējā riska kapitāla prasību, kas aprēķināta saskaņā ar 6.24. punkta nosacījumiem, palielina par parāda vērtspapīru iespējas līgumu kapitāla prasību, kura aprēķināta saskaņā ar iespējas līgumu kapitāla prasības aprēķina vienkāršo metodi (sk. 5. pielikumu).

Kapitāla vērtspapīri

6.27. Sabiedrība aprēķina un ievēro kapitāla vērtspapīru specifiskā riska un vispārējā riska kapitāla prasību, izņemot tos kapitāla vērtspapīrus, kuri veido pašu kapitāla samazinājumu, un citu finanšu instrumentu, kuru cena ir atkarīga no akciju cenu izmaiņām (akciju indeksu atvasinātie instrumenti u.c.), specifiskā riska un vispārējā riska kapitāla prasību.

6.28. Kapitāla vērtspapīru pozīcijas atkarībā no tā, kādas valsts komercsabiedrību reģistrā vai analogā institūcijā reģistrēts šo vērtspapīru emitents, apvieno grupās (tālāk tekstā — nacionālais tirgus). Kapitāla vērtspapīru specifiskā riska un vispārējā riska kapitāla prasību aprēķina katram nacionālajam tirgum atsevišķi.

6.29. Kapitāla vērtspapīru specifiskā riska kapitāla prasību aprēķina šādi:

6.29.1. aprēķina katra kapitāla vērtspapīra tīro garo pozīciju vai tīro īso pozīciju saskaņā ar 6.1.–6.12. punkta nosacījumiem;

6.29.2. aprēķina katra nacionālā tirgus kopējo pozīciju, kas ir attiecīgā nacionālā tirgus kapitāla vērtspapīru tīro garo pozīciju un tīro īso pozīciju absolūto vērtību summa;

6.29.3. aprēķina kapitāla vērtspapīru specifiskā riska kapitāla prasību attiecīgajā nacionālajā tirgū:

6.29.3.1. kā 10 procentus no B zonas valsts nacionālā tirgus un Latvijas Republikā reģistrēto kapitāla vērtspapīru kopējās pozīcijas;

6.29.3.2. kā 5 procentus no A zonas valsts nacionālā tirgus kapitāla vērtspapīru kopējās pozīcijas;

6.29.3.3. neņemot vērā 6.29.3.2. punkta nosacījumus, augsti likvīdu akciju diversificētā portfeļa kapitāla prasību aprēķina kā 2,5 procentus no šo akciju kopējās pozīcijas. Akciju portfelis uzskatāms par diversificētu, ja vienas šajā portfelī iekļautas akcijas tīrā pozīcija nepārsniedz 5 procentus no kopējās kapitāla vērtspapīru pozīcijas, kas ir visu nacionālo tirgu kapitāla vērtspapīru kopējo pozīciju kopsumma. Par augsti likvīdām akcijām uzskatāmas 8. pielikumā uzskaitītajos akciju indeksos iekļautās akcijas.

6.30. Kapitāla vērtspapīru vispārējā riska kapitāla prasību aprēķina kā 10 procentus no attiecīgā nacionālā tirgus kopējās tīrās pozīcijas, kas ir kapitāla vērtspapīru tīro garo pozīciju summas un tīro īso pozīciju summas starpības absolūtā vērtība.

6.31. Akciju indeksu atvasināto instrumentu vispārējā riska kapitāla prasību aprēķina tāpat kā kapitāla vērtspapīriem. Akciju indeksu atvasinātos instrumentus iekļauj vispārējā riska kapitāla prasības aprēķinā kā vienu attiecīgā indeksa pozīciju. Akciju indeksu atvasināto instrumentu specifiskā riska kapitāla prasība nav jāaprēķina.

6.32. Kapitāla vērtspapīru specifiskā riska un vispārējā riska kapitāla prasību nosaka kā visu nacionālo tirgu kapitāla vērtspapīru kapitāla prasību, kas aprēķinātas saskaņā ar 6.29.–6.31. punkta nosacījumiem, kopsummu.

6.33. Sabiedrība, kura kapitāla vērtspapīru tīro pozīciju aprēķinā iekļauj attiecīgā vērtspapīra iespējas līgumu delta ekvivalentu, kapitāla vērtspapīru specifiskā riska un vispārējā riska kapitāla prasību, kas aprēķināta saskaņā ar 6.32. punkta nosacījumiem, palielina par gamma riska un vega riska kapitāla prasību, kas aprēķināta saskaņā ar delta–plus metodi (sk. 4. pielikumu).

6.34. Sabiedrība, kura kapitāla vērtspapīru tīro pozīciju aprēķinā neiekļauj iespējas līgumu delta ekvivalentu, kapitāla vērtspapīru specifiskā riska un vispārējā riska kapitāla prasību, kas aprēķināta saskaņā ar 6.32. punkta nosacījumiem, palielina par kapitāla vērtspapīru iespējas līgumu kapitāla prasību, kas aprēķināta saskaņā ar iespējas līgumu kapitāla prasības aprēķina vienkāršo metodi (sk. 5. pielikumu).

7. Preču risks

7.1. Preču risks ir iespēja ciest zaudējumus, kādas preču pozīcijas pārvērtēšanas dēļ mainoties attiecīgās preces cenai. Prece šo noteikumu izpratnē ir ķermeniska lieta, kuru tirgo vai var tirgot otrreizējā tirgū, piemēram, lauksaimniecības produkti, nafta, dārgmetāli (izņemot zeltu).

7.2. Preču atvasinātos instrumentus preču riska kapitāla prasības aprēķinā iekļauj kā attiecīgās preces pozīciju šādi:

7.2.1. birΩā tirgotos un ārpusbirΩas preču nākotnes līgumus — saskaņā ar atvasinātā instrumenta nosacīto pamatvērtību. Preci, kura sabiedrībai saskaņā ar atvasinātā instrumenta nosacījumiem jāsaņem nākotnē, uzrāda kā garo pozīciju ar atlikušo termiņu līdz preču atvasinātā instrumenta izpildes datumam. Preci, kuru sabiedrība piegādās nākotnē, uzrāda kā īso pozīciju ar atlikušo termiņu līdz preču atvasinātā instrumenta izpildes datumam;

7.2.2. preču mijmaiņas līgumus, kuros vienam darījuma partnerim norēķini noteikti fiksētās cenās, bet otram darījuma partnerim — tekošajās tirgus cenās, saskaņā ar izvēlēto preču riska kapitāla prasības aprēķināšanas metodi. Lietojot vienkāršoto metodi (sk. 7.7. punktu), aprēķinā iekļauj preču mijmaiņas līguma nosacītās pamatvērtības un šajā līgumā paredzēto maksājumu skaita reizinājumu. Lietojot termiņa metodi (sk. 7.8. punktu), preču mijmaiņas līgumus aprēķinā iekļauj kā attiecīgās preces pozīciju virkni, kurā katras pozīcijas apjoms ir vienāds ar līguma nosacīto pamatvērtību un katra pozīcija tiek iekļauta termiņa intervālā, kas atbilst līdz katram līgumā paredzētajam maksājuma datumam atlikušajam termiņam. Ja sabiedrība maksā fiksēto cenu, bet maksājumus saņem saskaņā ar peldošo cenu, šīs pozīcijas ir garās. Ja sabiedrība maksājumus saņem saskaņā ar fiksēto cenu, bet maksā saskaņā ar peldošo cenu, šīs pozīcijas ir īsās;

7.2.3. preču mijmaiņas līgumus, kuri noslēgti, pamatojoties uz atšķirīgām precēm, iekļauj katras preces pozīcijas aprēķinā;

7.2.4. preču iespējas līgumus — kā attiecīgās preces delta ekvivalentu, ja Komisija ir devusi atļauju sabiedrības preču iespējas līgumu vērtēšanas modeļa izmantošanai. Sabiedrībai, kurai Komisija nav devusi atļauju iespējas līgumu vērtēšanas modeļa izmantošanai, iespējas līgumi nav jāiekļauj attiecīgās preces tīrās pozīcijas aprēķinā;

7.2.5. birΩā tirgotās garantijas, kuru bāzes aktīvs ir prece, — tāpat kā preču iespējas līgumus (sk. 7.2.4. punktu);

7.2.6. citus atvasinātos instrumentus, kuru bāzes aktīvs ir prece, — kā garo pozīciju ar atlikušo termiņu līdz preču atvasinātā instrumenta izpildes datumam, ja šādi instrumenti paredz, ka sabiedrība saņems preci nākotnē, un kā īso pozīciju ar atlikušo termiņu līdz preču atvasinātā instrumenta izpildes datumam, ja sabiedrībai ir pienākums piegādāt preci nākotnē.

7.3. Sabiedrība tās preces vai īpašuma tiesības attiecībā uz precēm, kuras tā pārdod, noslēdzot līgumus par preču pārdošanu ar atpirkšanu, vai aizdod saskaņā ar preču aizdevuma līgumu, iekļauj attiecīgās preces pozīcijas aprēķinā.

7.4. Pirms preču pozīcijas noteikšanas sabiedrība var savstarpēji ieskaitīt viena veida atvasināto instrumentu pozīcijas, ja šiem instrumentiem ir viens un tas pats bāzes aktīvs (prece), vienāds bāzes aktīva daudzums, vienāds termiņš un tie ir denominēti vienā valūtā.

7.5. Sabiedrība var izvēlēties vienu no divām preču riska kapitāla prasības aprēķina metodēm, t.i., vienkāršoto metodi vai termiņa metodi. Izvēlēto metodi lieto konsekventi. Ja sabiedrība vēlas mainīt aprēķina metodi, tai jāsaņem Komisijas atļauja.

7.6. Katras preces pozīciju nosaka standarta mērvienībās (barelos, gramos, tonnās u.tml.). Ja preces tirgus cena, saskaņā ar kuru aprēķina preču riska kapitāla prasību attiecīgajai precei, ir noteikta ārvalstu valūtā, to pārrēķina latos pēc Latvijas Bankas noteiktā ārvalstu valūtas kursa.

7.7. Lietojot vienkāršoto metodi, preču riska kapitāla prasību aprēķina šādi:

7.7.1. aprēķina attiecīgās preces tīro pozīciju kā starpību starp attiecīgās preces garo pozīciju un īso pozīciju absolūtajām vērtībām. Ja šī starpība ir pozitīva, tā ir attiecīgās preces tīrā garā pozīcija, bet, ja negatīva, — tīrā īsā pozīcija;

7.7.2. aprēķina attiecīgās preces kopējo pozīciju kā šīs preces garo pozīciju un īso pozīciju absolūto vērtību kopsummu;

7.7.3. aprēķina attiecīgās preces preču riska kapitāla prasību kā šādu lielumu kopsummu:

7.7.3.1. 15 procentus no attiecīgās preces tīrās pozīcijas, kas reizināta ar preces tirgus cenu pārskata datumā;

7.7.3.2. 3 procentus no attiecīgās preces kopējās pozīcijas, kas reizināta ar preces tirgus cenu pārskata datumā;

7.7.4. aprēķina kopējo preču riska kapitāla prasību kā saskaņā ar 7.7.1.—7.7.3. punkta nosacījumiem aprēķināto katras preces preču riska kapitāla prasību kopsummu.

7.8. Lietojot termiņa metodi, preču riska kapitāla prasību aprēķina šādi:

7.8.1. katras preces pozīcijas izvieto attiecīgajos termiņa intervālos saskaņā ar atlikušo termiņu līdz noteiktajam līguma vai darījuma izpildes datumam vai — preču mijmaiņas līgumu gadījumā — līdz maksājumu veikšanas datumiem, lietojot 7.1. tabulā minētos termiņa intervālus;

7.8.2. katrā termiņa intervālā novērtē garo pozīciju summas un īso pozīciju summas sakrītošās pozīcijas un aprēķina sakrītošo pozīciju kapitāla prasību kā sakrītošās garās pozīcijas un sakrītošās īsās pozīcijas kopsummas, attiecīgā termiņa intervāla cenu svārstību faktora un attiecīgās preces tirgus cenas pārskata datumā reizinājumu;

7.8.3. katrā termiņa intervālā novērtē nesakrītošo pozīciju (garo vai īso) kā attiecīgā termiņa intervāla garo pozīciju summas vai īso pozīciju summas pārsniegumu pār šā termiņa intervāla sakrītošo garo pozīciju vai sakrītošo īso pozīciju un novirza to uz nākamo termiņa intervālu, kurā ir pretējā (īsā vai garā) nesakrītošā pozīcija. Katrā termiņa intervālā aprēķina novirzītās nesakrītošās pozīcijas kapitāla prasību kā 0,6 procentus no novirzītās nesakrītošās pozīcijas apjoma, to intervālu skaita, par kuriem tā tika novirzīta, un attiecīgās preces tirgus cenas pārskata datumā reizinājumu;

7.8.4. pēc termiņa intervāla nesakrītošās pozīcijas novirzīšanas atkārtoti veic pozīciju saskaņošanu tajā termiņa intervālā, uz kuru tika novirzīta nesakrītošā pozīcija, un aprēķina starp termiņu intervāliem sakrītošo pozīciju kapitāla prasību saskaņā ar 7.8.2. punkta nosacījumiem;

7.8.5. pēc pozīciju saskaņošanas visos termiņa intervālos (ieskaitot pozīciju novirzīšanu uz citu termiņa intervālu) paliek atlikusī nesakrītošā pozīcija, kas ir attiecīgās preces tīrā pozīcija. Tīrās pozīcijas kapitāla prasību aprēķina kā 15 procentus no attiecīgās preces tīrās pozīcijas, kas reizināta ar attiecīgās preces tirgus cenu pārskata datumā;

7.8.6. aprēķina katras preces preču riska kapitāla prasību kā saskaņā ar 7.8.2.–7.8.5. punkta nosacījumiem aprēķināto kapitāla prasību kopsummu;

7.8.7. aprēķina kopējo preču riska kapitāla prasību kā saskaņā ar 7.8.6. punkta nosacījumiem aprēķināto katras preces preču riska kapitāla prasību kopsummu.

7.1. tabula. Preču riska kapitāla prasību aprēķinā izmantojamie termiņa intervāli un cenu svārstību faktors

Nr.p.k.	Termiņa intervāli	Cenu svārstību faktors (%)
1.	0≤ 1 mēnesis[1]	1,5
2.	>1≤ 3 mēneši	1,5
3.	>3≤ 6 mēneši	1,5
4.	>6≤ 12 mēneši	1,5
5.	>1≤ 2 gadi	1,5
6.	>2≤ 3 gadi	1,5
7.	>3 gadi	1,5

[1] Šajā termiņa intervālā iekļauj fiziskos krājumus.

7.9. Sabiedrība, kura iekļauj preču pozīcijas aprēķinā attiecīgo preču iespējas līgumu delta ekvivalentu, preču riska kapitāla prasību, kas aprēķināta saskaņā ar 7.7. vai 7.8. punkta nosacījumiem, palielina par iespējas līgumu gamma riska un vega riska kapitāla prasību, kas aprēķinātas saskaņā ar delta-plus metodi (sk. 4. pielikumu).

7.10. Sabiedrība, kura neiekļauj preču pozīcijas aprēķinā attiecīgo preču iespējas līgumu delta ekvivalentu, preču riska kapitāla prasību, kas aprēķināta saskaņā ar 7.7. vai 7.8. punkta nosacījumiem, palielina par preču iespējas līgumu kapitāla prasību, kura aprēķināta saskaņā ar iespējas līgumu kapitāla prasības aprēķina vienkāršo metodi (sk. 5. pielikumu).

7.11. Jāievēro, ka preču pozīcijas var būt pakļautas arī citiem tirgus riskiem un sabiedrība aprēķina kapitāla prasības arī tiem.

7.12. Ja preces īsās pozīcijas termiņš iestājas pirms šīs preces garās pozīcijas termiņa, sabiedrība aizsargājas pret likviditātes trūkumu, kas varētu būt raksturīgs daΩem tirgiem.

8. Norēķinu risks

8.1. Norēķinu risks ir risks, kam sabiedrība ir pakļauta nenokārtotajos darījumos ar tirdzniecības portfeļa finanšu instrumentiem, precēm un preču atvasinātajiem instrumentiem, ja sabiedrībai par parāda vērtspapīru, kapitāla vērtspapīru vai preču piegādi vai saņemšanu ir attiecīgi jāsaņem nauda vai tā jāmaksā, bet norēķini nav veikti vismaz piecu dienu laikā pēc noteiktā norēķinu datuma un sabiedrībai var rasties zaudējumi, kuru lielumu nosaka starpība starp attiecīgo parāda vērtspapīru, kapitāla vērtspapīru vai preces norēķinu cenu un to tekošo tirgus cenu.

8.2. Norēķinu riska kapitāla prasību nosaka šādi:

8.2.1. aprēķina starpību starp parāda vērtspapīra, kapitāla vērtspapīra vai preces norēķinu cenu, par kuru darījuma partneri vienojušies, un attiecīgā parāda vērtspapīra, kapitāla vērtspapīra vai preces tirgus cenu. Ja šī starpība liecina par potenciālajiem zaudējumiem, sabiedrība aprēķina norēķinu riska kapitāla prasību, reizinot potenciālo zaudējumu absolūto vērtību ar darījuma norēķinu termiņa kavējumam atbilstošu A koeficientu (sk. 8.1. tabulu);

8.2.2. ja Komisija atļāvusi, sabiedrība norēķinu riska kapitāla prasību var aprēķināt darījumiem, par kuriem norēķini nav veikti vismaz piecas dienas, bet ne vēlāk kā 45 dienas pēc datuma, par kuru vienojušies darījuma partneri, reizinot parāda vērtspapīra, kapitāla vērtspapīra vai preces norēķinu cenu, par kuru darījuma partneri vienojušies, ar darījuma norēķinu termiņa kavējumam atbilstošu B koeficientu (sk. 8.1. tabulu). Darījumiem, par kuriem norēķini nav veikti 46 dienas un ilgāk pēc datuma, par kuru vienojušies darījuma partneri, norēķinu riska kapitāla prasību aprēķina saskaņā ar 8.2.1. punkta nosacījumiem;

8.2.3. aprēķina saskaņā ar 8.2.1. vai 8.2.2. punkta nosacījumiem aprēķināto norēķinu riska kapitāla prasību kopsummu.

8.1. tabula. Darījuma norēķinu termiņa kavējuma koeficienti

Nr. p.k.	Norēķinu termiņa kavējums (dienās)	A koeficients	B koeficients
1.	5—15	0,08	0,005
2.	16—30	0,50	0,040
3.	31—45	0,75	0,090
4.	46 un ilgāk	1,00	—

8.3. Norēķinu riska kapitāla prasība nav jāaprēķina līgumiem par aktīvu pārdošanu ar atpirkšanu, līgumiem par aktīvu pirkšanu ar atpārdošanu un vērtspapīru vai preču aizdevumiem un aizņēmumiem.

8.4. Tā kā 8.1. punktā minētie nenokārtotie darījumi ar parāda vērtspapīriem, kapitāla vērtspapīriem un precēm var būt pakļauti ne tikai norēķinu riskam, bet arī citiem tirgus riskiem, sabiedrība aprēķina kapitāla prasību arī tiem.

9. Darījuma partnera risks

9.1. Darījuma partnera risks ir iespēja ciest zaudējumus, ja sabiedrības parādnieks (debitors) nepildīs līguma vai darījuma akta noteikumos paredzētās saistības pret sabiedrību, kuras izriet no tirdzniecības portfeļa riska darījumiem.

9.2. Darījuma partnera riska kapitāla prasību aprēķina šādiem tirdzniecības portfelī iekļautajiem posteņiem:

9.2.1. brīvajām piegādēm, ja sabiedrība ir samaksājusi par vērtspapīriem vai precēm, pirms saņēmusi tās, vai nodevusi darījuma partnerim vērtspapīrus vai preces, pirms saņēmusi samaksu par tām, vai arī darījumā ar ārvalstu partneri pagājusi viena darbadiena vai vairākas darbadienas, kopš sabiedrība veikusi samaksu vai piegādi;

9.2.2. līgumiem par aktīvu pārdošanu ar atpirkšanu un vērtspapīru vai preču aizdevumiem, kuru pamatā ir tirdzniecības portfeļa vērtspapīri vai preces;

9.2.3. līgumiem par aktīvu pirkšanu ar atpārdošanu un vērtspapīru vai preču aizņēmumiem, kuru pamatā ir tirdzniecības portfeļa vērtspapīri vai preces;

9.2.4. ārpusbirΩas atvasinātajiem instrumentiem;

9.2.5. citām prasībām, kuras ir saistītas ar tirdzniecības portfelī iekļautajiem posteņiem (piemēram, ieguldījumu fondu apliecības, komisijas nauda, procenti, dividendes, rezerves iemaksas birΩā darījumu nodrošināšanai), bet kuras nav minētas 6.—8. un 9.2.1.—9.2.4. punktā.

9.3. Darījuma partnera riska kapitāla prasību brīvo piegāΩu gadījumā nosaka šādi:

9.3.1. aprēķina katras brīvās piegādes darījuma partnera riska svērto vērtību, reizinot vērtspapīru vai preču vērtību vai naudas summu, kuru darījuma partneris ir sabiedrībai parādā, ar nosacīto riska pakāpi, kuru nosaka attiecīgā darījuma partnera saistībām saskaņā ar 4.4. un 9.9. punkta nosacījumiem;

9.3.2. aprēķina saskaņā ar 9.3.1. punkta nosacījumiem aprēķināto riska svērto vērtību kopsummu;

9.3.3. aprēķina darījuma partnera riska kapitāla prasību kā 10 procentus no kopsummas, kas aprēķināta saskaņā ar 9.3.2. punkta nosacījumiem.

9.4. Darījuma partnera riska kapitāla prasību līgumu par aktīvu pārdošanu ar atpirkšanu un vērtspapīru vai preču aizdevuma darījumu gadījumā aprēķina šādi:

9.4.1. aprēķina katra līguma vai darījuma aizvietošanas vērtību kā starpību starp pārdoto vai aizdoto vērtspapīru vai preču tirgus vērtību un saņemto naudas summu vai ķīlas tirgus vērtību;

9.4.2. līguma vai darījuma aizvietošanas vērtību, ja tā ir pozitīva, reizina ar nosacīto riska pakāpi, kuru nosaka attiecīgā darījuma partnera saistībām saskaņā ar 4.4. un 9.9. punkta nosacījumiem;

9.4.3. aprēķina saskaņā ar 9.4.2. punkta nosacījumiem aprēķināto riska svērto vērtību kopsummu;

9.4.4. aprēķina darījuma partnera riska kapitāla prasību kā 10 procentus no kopsummas, kas aprēķināta saskaņā ar 9.4.3. punkta nosacījumiem.

9.5. Darījuma partnera riska kapitāla prasību līgumu par aktīvu pirkšanu ar atpārdošanu un vērtspapīru vai preču aizņēmuma darījumu gadījumā aprēķina šādi:

9.5.1. aprēķina katra līguma vai darījuma aizvietošanas vērtību kā starpību starp samaksāto naudas summu vai nodotās ķīlas tirgus vērtību un nopirkto vai saņemto vērtspapīru vai preču tirgus vērtību;

9.5.2. līguma vai darījuma aizvietošanas vērtību, ja tā ir pozitīva, reizina ar nosacīto riska pakāpi, kuru nosaka attiecīgā darījuma partnera saistībām saskaņā ar 4.4. un 9.9. punkta nosacījumiem;

9.5.3. aprēķina saskaņā ar 9.5.2. punkta nosacījumiem aprēķināto riska svērto vērtību kopsummu;

9.5.4. aprēķina darījuma partnera riska kapitāla prasību kā 10 procentus no kopsummas, kas aprēķināta saskaņā ar 9.5.3. punkta nosacījumiem.

9.6. Veicot 9.4. un 9.5. punktā minētos aprēķinus, uzkrātos procentus pievieno aizņēmuma vai aizdevuma summai un ķīlas tirgus vērtībai.

9.7. Darījuma partnera riska kapitāla prasību ārpusbirΩas atvasināto instrumentu gadījumā aprēķina kā 10 procentus no riska svērto vērtību kopsummas, kas aprēķināta saskaņā ar 4.12.–4.17. punkta nosacījumiem, lietojot tirgus metodi un nosacīto riska pakāpi, kura noteikta darījuma partnera saistībām saskaņā ar 4.4.–4.7. un 9.9. punkta nosacījumiem.

9.8. Darījuma partnera riska kapitāla prasību 9.2.5. punktā minētajām prasībām aprēķina kā 10 procentus no riska svērto vērtību kopsummas, kas aprēķināta, reizinot katras prasības vērtību ar nosacīto riska pakāpi, kura noteikta darījuma partnera saistībām saskaņā ar 4.4.–4.7. un 9.9. punkta nosacījumiem.

9.9. Veicot darījuma partnera riska kapitāla prasības aprēķinu, sabiedrība prasībām pret birΩām un investīciju sabiedrībām, kas pakļautas EK direktīvas Nr. 93/6/EEC (ar grozījumiem) vai līdzvērtīgām prasībām (sk. 2. pielikumu), var piemērot nosacīto riska pakāpi, kura saskaņā ar 4.4. punkta nosacījumiem noteikta prasībām pret kredītiestādēm.

10. Pašu kapitāls

10.1. Sabiedrības pašu kapitālu veido pirmā līmeņa kapitāla un otrā līmeņa kapitāla kopsumma, no kuras atskaitīts saskaņā ar 10.7. punkta nosacījumiem aprēķinātais pašu kapitāla samazinājums un kura ar Komisijas atļauju var būt papildināta ar izmantoto trešā līmeņa kapitālu.

10.2. Pirmā līmeņa kapitālu veido šādi elementi:

10.2.1. apmaksātais akciju vai daļu kapitāls (pamatkapitāls), kas samazināts par priekšrocību akciju ar dividenΩu uzkrāšanu vērtību;

10.2.2. akciju emisijas uzcenojums;

10.2.3. rezerves kapitāls un pārējās rezerves, kas izveidotas no pārskata gada un iepriekšējo gadu peļņas;

10.2.4. vispārējo risku rezerve, kas izveidota no iepriekšējo gadu peļņas;

10.2.5. iepriekšējo gadu revidētā nesadalītā peļņa vai zaudējumi;

10.2.6. kārtējā darbības gada peļņa, kas samazināta par peļņu no pārdošanai pieejamo finanšu aktīvu pārvērtēšanas, — ja ir zvērināta revidenta vai zvērinātu revidentu komercsabiedrības ziņojums par peļņas esamību, tā aprēķināta, ņemot vērā visus nepieciešamos uzkrājumus aktīvu vērtības samazinājumam, paredzamajiem nodokļu maksājumiem un dividendēm, un saņemta Komisijas atļauja. Ja kārtējā darbības gada peļņa turpmākajos mēnešos pārsniedz apstiprināto starpposma peļņu, aprēķinā iekļauj starpposma peļņu. Ja kārtējā darbības gada peļņa turpmākajos mēnešos samazinās un tās apmērs kļūst mazāks par apstiprināto starpposma peļņu, aprēķinā iekļauj tekošo kārtējā darbības gada peļņu. Kārtējā darbības gada peļņas pieaugums pēc samazinājuma netiek ņemts vērā;

10.2.7. samazinājums par sabiedrības īpašumā esošajām pašas akcijām, nemateriālajiem aktīviem, kārtējā darbības gada zaudējumiem, pārdošanai pieejamo finanšu aktīvu pārvērtēšanas rezervi, kas iekļauta bilances postenī "Pārvērtēšanas rezerves", ja tā ir negatīva.

10.3. Otrā līmeņa kapitālu veido šādi elementi, kas kopsummā nedrīkst pārsniegt pirmā līmeņa kapitālu:

10.3.1. subordinētais kapitāls, kas atbilst KredītiestāΩu likuma nosacījumiem;

10.3.2. noteiktā termiņā dzēšamas priekšrocību akcijas ar dividenΩu uzkrāšanu;

10.3.3. beztermiņa priekšrocību akcijas ar dividenΩu uzkrāšanu;

10.3.4. pārvērtēšanas rezerve, kas izveidojas pamatlīdzekļu pārvērtēšanas rezultātā, ja ir saņemta Komisijas atļauja. Pārvērtēšanas rezerve iekļaujama aprēķinā 70 procentu apmērā no pamatlīdzekļu vērtības pieauguma, kas apstiprināts ar vismaz divu neatkarīgu, savstarpēji nesaistītu, atbilstoši profesionāli kvalificētu ekspertu (vērtētāju) atzinumu;

10.3.5. pārvērtēšanas rezerve, kas izveidojas pārdošanai pieejamo finanšu aktīvu pārvērtēšanas rezultātā, ja tā ir pozitīva. Šādas pārvērtēšanas rezerves apjoms nedrīkst pārsniegt sabiedrības pēdējā revidētajā gada pārskatā uzrādīto apmēru. Ja kārtējā mēnesī pārdošanai pieejamo finanšu aktīvu pārvērtēšanas rezerve pārsniedz gada pārskatā uzrādīto attiecīgo pārvērtēšanas rezervi, tad aprēķinā iekļauj gada pārskatā uzrādīto summu, bet, ja kārtējā mēnesī pārdošanai pieejamo finanšu aktīvu pārvērtēšanas rezerve ir mazāka par gada pārskatā uzrādīto attiecīgo pārvērtēšanas rezervi, tad aprēķinā iekļauj kārtējā mēneša pārvērtēšanas rezervi. Saņemot Komisijas atļauju, sabiedrība var mainīt maksimāli pieļaujamo pārdošanai pieejamo finanšu aktīvu pārvērtēšanas rezerves apmēru no gada pārskatā uzrādītā apmēra uz revidētajā starpposma finanšu pārskatā uzrādīto attiecīgas pārvērtēšanas rezerves apmēru. Minētā pārvērtēšanas rezerve iekļaujama aprēķinā 55 procentu apmērā no pārdošanai pieejamo finanšu aktīvu vērtības pieauguma;

10.3.6. kārtēja darbības gada peļņa no pārdošanai pieejamo finanšu aktīvu pārvērtēšanas, ja ir saņemta Komisijas atļauja šādas peļņas iekļaušanai otrā līmeņa pašu kapitālā. Minētā peļņa iekļaujama aprēķinā 55 procentu apmērā no pārdošanai pieejamo finanšu aktīvu vērtības pieauguma.

10.4. Otrā līmeņa kapitālā var iekļaut tikai pilnīgi apmaksātas priekšrocību akcijas.

10.5. Aprēķinot otrā līmeņa kapitālu, subordinētā kapitāla un 10.3.2. punktā minēto priekšrocību akciju kopsumma nedrīkst pārsniegt 50 procentus no pirmā līmeņa kapitāla.

10.6. Aprēķinot otrā līmeņa kapitālu, subordinētā kapitāla vērtību un noteiktā termiņā atmaksājamo priekšrocību akciju vērtību pēdējos piecus gadus pirms samaksas termiņa katru gadu samazina par 20 procentu. Šo subordinētā kapitāla un priekšrocību akciju samazinājumu nedrīkst iekļaut trešā līmeņa kapitālā.

10.7. Pašu kapitāla samazinājumu, kas tiek atskaitīts no pirmā līmeņa kapitāla un otrā līmeņa kapitāla kopsummas, veido:

10.7.1. ieguldījumi to kredītiestāΩu un finanšu iestāΩu pamatkapitālā un subordinētajā kapitālā, kurās sabiedrībai ir būtiska līdzdalība, izņemot šādus ieguldījumus to sabiedrības meitas sabiedrību pamatkapitālā, kuras ir sabiedrības un finanšu sabiedrības (izņemot apdrošināšanas sabiedrības), kas ir pakļautas konsolidētajai uzraudzībai;

10.7.2. ieguldījumu kopsummas daļa, kura pārsniedz 10 procentus no sabiedrības pirmā un otrā līmeņa kapitāla kopsummas, to kredītiestāΩu un finanšu iestāΩu pamatkapitālā un subordinētajā kapitālā, kurās sabiedrībai nav būtiskas līdzdalības.

10.8. Trešā līmeņa kapitālu veido pakārtotās saistības, t.i., aizņēmuma, noguldījuma u.tml. līgumu radītās saistības, kuras sabiedrības bankrota vai likvidācijas gadījumā apmierināmas pēc visu citu kreditoru, bet pirms akcionāru prasību apmierināšanas un kuras atbilst šādiem nosacījumiem:

10.8.1. pakārtoto saistību sākotnējais termiņš nav īsāks par trim gadiem vai, ja termiņš nav noteikts, līgums paredz, ka kreditoram jāpieprasa parāda samaksa ne vēlāk kā trīs gadus pirms tās;

10.8.2. līgums paredz, ka pakārtotās saistības nevar samaksāt pirms termiņa bez Komisijas atļaujas, izņemot sabiedrības likvidācijas gadījumā;

10.8.3. līgums paredz, ka netiks samaksāti ne procenti, ne pakārtoto saistību pamatsumma, iestājoties samaksas termiņam, ja netiek ievērota vai maksājumu rezultātā netiks ievērota 3.2. punktā noteiktā prasība sabiedrības pašu kapitālam.

10.9. Sabiedrība informē Komisiju par trešā līmeņa kapitālu veidojošo pakārtoto saistību samaksu, ja tās rezultātā sabiedrības pašu kapitāls samazināsies zem 120 procentiem no kapitāla prasību kopsummas, kas aprēķināta saskaņā ar 3.2. punkta nosacījumiem.

10.10. Izmantojamais *(eligible)* trešā līmeņa kapitāls ir 10.8. punkta nosacījumiem atbilstošas pakārtotās saistības, kuru apmērs nepārsniedz 200 procentus no pirmā līmeņa kapitāla daļas, kas nav izmantota sabiedrības portfeļa kredītriska kapitāla prasības segšanai un var tikt izmantota tirgus risku kapitāla prasību segšanai.

10.11. Izmantotais *(eligible used)* trešā līmeņa kapitāls ir izmantojamā trešā līmeņa kapitāla izmantotā daļa, kas nepārsniedz 66,7 procentus no tirgus risku kapitāla prasību kopsummas, kura aprēķināta saskaņā ar 3.2.2. punkta nosacījumiem.

10.12. Neizmantotais *(eligible unused)* trešā līmeņa kapitāls ir starpība starp izmantojamo trešā līmeņa kapitālu un izmantoto trešā līmeņa kapitālu. Neizmantotais trešā līmeņa kapitāls rāda tirdzniecības darbības paplašināšanas iespējas.

11. Brokeru sabiedrības sākotnējais kapitāls

11.1. Brokeru sabiedrības sākotnējais kapitāls ir tās pašu kapitāla pirmā līmeņa kapitāla 10.2.1.–10.2.3. un 10.2.5. punktā minētie elementi.

11.2. Brokeru sabiedrības sākotnējam kapitālam jābūt vismaz ekvivalentam 50 000 eiro, kas pārrēķināti latos pēc Latvijas Bankas noteiktā valūtas kursa, ja tā ir tiesīga veikt vismaz vienu no šādiem starpniecības darījumu veidiem:

11.2.1. ieguldītāju rīkojumu par darījumiem ar finanšu instrumentiem pieņemšana un tālāk nodošana izpildei;

11.2.2. ieguldītāju rīkojumu par darījumiem ar finanšu instrumentiem izpilde uz ieguldītāju vai trešo personu rēķina;

11.2.3. ieguldījuma finanšu instrumentu portfeļa individuāla pārvaldīšana saskaņā ar ieguldītāju pilnvarojumu;

11.2.4. vērtspapīru sākotnējā izvietošana, ja starpniecības darījuma veicējs neizpērk emitējamos vērtspapīrus vai negarantē to izpirkšanu.

11.3. Brokeru sabiedrības sākotnējam kapitālam jābūt vismaz ekvivalentam 125 000 eiro, kas pārrēķināti latos pēc Latvijas Bankas noteiktā valūtas kursa, ja tā ir tiesīga veikt vismaz vienu no 11.2.1.–11.2.4. punktā minētajiem starpniecības darījumu veidiem, kā arī vērtspapīru kontu atvēršanu, turēšanu, apkalpošanu un/vai klientu naudas līdzekļu turēšanu.

11.4. Pārējo brokeru sabiedrību sākotnējam kapitālam jābūt vismaz ekvivalentam 750 000 eiro, kas pārrēķināti latos pēc Latvijas Bankas noteiktā valūtas kursa.

11.5. Brokeru sabiedrība, kas atbilst 11.2. vai 11.3. punkta prasībām, nedrīkst veikt tirdzniecības darījumus un starpniekdarījumus ar finanšu instrumentiem uz sava rēķina. Finanšu instrumentu pozīcijas, kas izveidojas šādas brokeru sabiedrības pašu kapitāla ieguldījumu rezultātā un netiek turētas tirdzniecības nolūkā, neuzskata par tirdzniecības nolūkā turētām pozīcijām. Šādu pozīciju kapitāla prasību aprēķina saskaņā ar 4. punkta nosacījumiem.

11.6. Neskatoties uz 11.5. punkta prasībām, brokeru sabiedrība, kas izpilda ieguldītāju rīkojumus par darījumiem ar finanšu instrumentiem uz ieguldītāju vai trešo personu rēķina, drīkst attiecīgajā regulētajā tirgū noteiktu ierobeΩotu laika periodu turēt finanšu instrumentu pozīcijas uz sava rēķina, ja:

11.6.1. šādas pozīcijas veidojas nesakrītošo norēķinu termiņu rezultātā, veicot parastos norēķinus starpniekdarījumu izpildes gaitā regulētā tirgū;

11.6.2. šādu pozīciju tirgus vērtību kopsumma nepārsniedz 15 procentus no brokeru sabiedrības minimālā sākotnējā kapitāla;

11.6.3. šādām pozīcijām ir gadījuma un pagaidu raksturs un to pastāvēšanas laiks atbilst attiecīgajā tirgū noteiktajai norēķināšanās kārtībai.

12. Komisijas atļaujas saņemšanas kārtība

12.1. Lai saņemtu 6.18. punktā minēto Komisijas atļauju lietot iekšējā modeļa metodi parāda vērtspapīru vispārējā riska kapitāla prasības aprēķinam, sabiedrība iesniedz Komisijai iesniegumu, kuram pievieno dokumentus, kas apliecina, ka sabiedrībai ir atbilstoša informācijas sistēma un personāla kvalifikācija, sabiedrības vadība izprot šo metodi un spēj pareizi interpretēt aprēķina rezultātus.

12.2. Lai saņemtu 5.4.5., 6.5. un 7.2.4. punktā minēto Komisijas atļauju sabiedrības iespējas līgumu vērtēšanas modeļa izmantošanai, sabiedrība iesniedz Komisijai iesniegumu, kuram pievieno šādus dokumentus:

12.2.1. iespējas līgumu vērtēšanas modeļa aprakstu;

12.2.2. informāciju par modeļa izmantošanu tirgus risku pārvaldīšanā;

12.2.3. apkopotos datus par iespējas līgumu vērtēšanas modeļa izmantošanu pēdējo trīs gadu laikā, t.sk. aprēķinos izmantojamās cenu un cenu mainīguma informācijas avotus, modeļa aprēķinu salīdzināšanu ar reālo ikdienas peļņu/zaudējumiem (sabiedrībā pastāvīgi jābūt pieejamai pilnai dokumentētai informācijai);

12.2.4. apkopotos datus par iespējas līgumu vērtēšanas modeļa pārbaudēm kritiskās situācijās *(stress testing)* un tā izmantošanu tirgus risku pārvaldīšanas politikas un darījumu limitu noteikšanā;

12.2.5. zvērināta revidenta vai zvērinātu revidentu sabiedrības atzinumu par modeļa konceptuālo pareizību, tā iekļaušanu sabiedrības tirgus risku pārvaldīšanas politikā un iespējas līgumu vērtēšanas modeļa izmantošanas sabiedrības tirgus riska noteikšanai pozitīvo pieredzi;

12.2.6. citu papildu informāciju, ko sabiedrība uzskata par nepieciešamu iesniegt Komisijai.

12.3. Lai saņemtu 5.13. punktā minēto Komisijas atļauju par sabiedrības kapitāla prasības samazināšanu līdz 4 procentiem no savstarpēji cieši saistīto ārvalstu valūtu sakrītošajām pozīcijām, sabiedrība iesniedz Komisijai iesniegumu, kuram pievieno šādus dokumentus:

12.3.1. apkopotos datus par minēto ārvalstu valūtu sakrītošo pozīciju zaudējumu lielumu pēdējos trīs vai piecos gados atbilstoši noteiktajam varbūtības līmenim;

12.3.2. informācijas sistēmas aprakstu, kas dod iespēju aprēķināt cieši saistīto ārvalstu valūtu sakrītošo pozīciju zaudējumu lielumu;

12.3.3. citu papildu informāciju, ko sabiedrība uzskata par nepieciešamu iesniegt Komisijai.

12.4. Lai saņemtu 6.11. punktā minēto Komisijas atļauju par atvasināto finanšu instrumentu pozīciju savstarpēju ieskaitīšanu, sabiedrība iesniedz Komisijai iesniegumu, kuram pievieno šādus dokumentus:

12.4.1. ieskaitīšanā iekļauto atvasināto finanšu instrumentu aprakstu, t.sk. šādu instrumentu bāzes aktīva raksturojumu, darījuma partneri;

12.4.2. citu papildu informāciju, ko sabiedrība uzskata par nepieciešamu iesniegt Komisijai.

12.5. Lai saņemtu 10.1. punktā minēto Komisijas atļauju par sabiedrības paša kapitāla papildināšanu ar trešā līmeņa kapitālu, sabiedrība iesniedz Komisijai iesniegumu, kuram pievieno šādus dokumentus:

12.5.1. trešā līmeņa kapitālu veidojošo pakārtoto saistību līgumu kopijas;

12.5.2. maksājumu apliecinošus dokumentus;

12.5.3. citu papildu informāciju, ko sabiedrība uzskata par nepieciešamu iesniegt Komisijai.

12.6. Lai saņemtu 10.2.6., 10.3.5. un 10.3.6. punktā minēto Komisijas atļauju par sabiedrības kārtējā darbības gada peļņas iekļaušanu pirmā līmeņa pašu kapitālā un pārdošanai pieejamo finanšu aktīvu pārvērtēšanas rezultātā gūtās peļņas vai šādu aktīvu pārvērtēšanas rezerves iekļaušanu sabiedrības otrā līmeņa pašu kapitālā, sabiedrība iesniedz Komisijai iesniegumu, kuram pievieno šādus dokumentus:

12.6.1. sabiedrības starpposma finanšu pārskatu, kas atbilst gada pārskata sagatavošanu regulējošā normatīvā akta prasībām vai 34. starptautiskā grāmatvedības standarta prasībām;

12.6.2. ja sabiedrības starpposma finanšu pārskatā nav sniegta informācija par starpposma peļņas un zaudējumu aprēķinā iekļautās peļņas no pārdošanai pieejamo finanšu aktīvu pārvērtēšanas vai par starpposma bilancē uzrādīto pārdošanai pieejamo finanšu aktīvu pārvērtēšanas rezerves apmēru, informāciju par šādas peļņas vai pārvērtēšanas rezerves apmēru;

12.6.3. zvērināta revidenta vai zvērinātu revidentu sabiedrības ziņojumu par sabiedrības starpposma finanšu pārskatu;

12.6.4. citu papildu informāciju, ko sabiedrība uzskata par nepieciešamu iesniegt Komisijai.

12.7. Lai saņemtu 3.5., 3.6., 3.10., 4.14., 5.9., 6.19., 7.5., 8.2.2. un 10.3.4. punktā minēto Komisijas atļauju, sabiedrība iesniedz Komisijai motivētu iesniegumu, kuram pievieno dokumentus, kas pamato iesnieguma motīvus.

12.8. Komisija izskata sabiedrības iesniegumu un 30 dienu laikā pēc visas iesnieguma izskatīšanai nepieciešamās informācijas saņemšanas dod rakstveida atļauju vai motivētu atteikumu.

13. Pārskatu iesniegšanas kārtība

13.1. Banka sagatavo kapitāla pietiekamības aprēķinu atbilstoši UPDK 0651105 veidlapai (9. pielikums) par stāvokli pārskata mēneša pēdējā datumā un iesniedz Komisijai līdz nākamā mēneša 15. datumam.

13.2. UPDK 0651105 veidlapas 5.1.1.1., 5.2.1.1.1. vai 5.2.2.1.1. punktu sagatavo līdz nākamā mēneša 15. datumam un pēc pieprasījuma piecu dienu laikā iesniedz Komisijai.

13.3. Brokeru sabiedrība, kas atbilst 11.2. un 11.3. punkta prasībām, sagatavo kapitāla pietiekamības aprēķinu atbilstoši UPDK 0651105 veidlapai (9. pielikums) par stāvokli 31. martā, 30. jūnijā, 30. septembrī un 31. decembrī un iesniedz Komisijai attiecīgi līdz 15. aprīlim, 15. jūlijam, 15. oktobrim un 15. janvārim.

13.4. Pārējās brokeru sabiedrības sagatavo kapitāla pietiekamības aprēķinu atbilstoši UPDK 0651105 veidlapai (9. pielikums) par stāvokli pārskata mēneša pēdējā datumā un iesniedz Komisijai līdz nākamā mēneša 15. datumam.

13.5. Sabiedrības nekavējoties ziņo par katru gadījumu, ja tās darījuma partneris nepilda savas saistības, kas noteiktas vai nu līgumā par aktīvu pārdošanu ar atpirkšanu, vai nu līgumā par aktīvu pirkšanu ar atpārdošanu, vai nu vērtspapīru vai preču aizdevuma vai aizņēmuma līgumā.

14. Noslēguma jautājumi

14.1. Noteikumi stājas spēkā 2003. gada 1. janvārī.

14.2. Ar šo noteikumu spēkā stāšanos spēku zaudē ar Komisijas padomes 2001. gada 21. decembra lēmumu Nr. 24/4 apstiprinātie "Banku kapitāla pietiekamības aprēķināšanas noteikumi" un 2001. gada 28. decembra lēmumu Nr. 25/8 apstiprinātie "Brokeru sabiedrību kapitāla pietiekamības aprēķināšanas noteikumi".

15. Informatīva atsauce uz Eiropas Savienības direktīvām

Noteikumos iekļautās normas, kas izriet no Eiropas Parlamenta un padomes direktīvas 2000/12/EC un EK direktīvas 93/6/EEC ar grozījumiem 98/31/EC un 98/33/EC.

1. pielikums

A zonas valstis

Amerikas Savienotās Valstis
Austrālija
Austrijas Republika
Beļģijas Karaliste
Čehijas Republika
Dānijas Karaliste
Francijas Republika
Grieķijas Republika
Islandes Republika
Itālijas Republika
Īrija
Japāna
Jaunzēlande
Kanāda
Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karaliste
Luksemburgas Lielhercogiste
Nīderlandes Karaliste
Norvēģijas Karaliste
Polijas Republika
Portugāles Republika
Saūda Arābijas Karaliste
Slovākijas Republika
Somijas Republika
Spānijas Karaliste
Šveices Konfederācija
Turcijas Republika
Ungārijas Republika
Vācijas Federatīvā Republika
Zviedrijas Karaliste

2. pielikums

Valstis, kurās investīciju sabiedrību darbību regulējošās prasības ir līdzvērtīgas EK direktīvas Nr. 93/6/EEC prasībām

Investīciju sabiedrību darbību regulējošās prasības ir līdzvērtīgas EK direktīvas Nr. 93/6/EEC (ar grozījumiem) prasībām šādās valstīs[1].
Amerikas Savienotās Valstis
Austrālija
Islandes Republika
Japāna
Kanāda
Lihtenšteinas Firstiste
Norvēģijas Karaliste
Šveices Konfederācija

[1] Citu valstu investīciju sabiedrību darbību regulējošās prasības var tikt atzītas par līdzvērtīgām EK direktīvas Nr. 93/6/EEC (ar grozījumiem) prasībām pēc saskaņošanas ar Komisiju.

3. pielikums

Ieteikumi sabiedrību tirdzniecības portfeļa politikai

1. Tirdzniecības portfeļa politikā jānosaka:

1.1. kādās tirdzniecības aktivitātēs un cik lielā mērā iesaistās sabiedrība. Jānosaka finanšu instrumenti un valūtas, kurās paredzēta tirdzniecība, un preces, ar kurām paredzēts tirgoties, finanšu instrumentu termiņstruktūra, emitenti vai kritēriji, kuriem jāatbilst emitentiem;

1.2. kritēriji, saskaņā ar kuriem finanšu instrumenti iekļaujami tirdzniecības portfelī;

1.3. izņēmuma gadījumi, kad pieļaujama finanšu instrumentu pārklasifikācija no sabiedrības portfeļa uz tirdzniecības portfeli. Jānosaka arī šādas pārklasifikācijas atļaujas saņemšanas kārtība un tās sabiedrības amatpersonas, kuras ir tiesīgas pieņemt lēmumu par šādas pārklasifikācijas nepieciešamību;

1.4. ar tirdzniecības portfelī iekļautajiem finanšu instrumentiem, precēm un preču atvasinātajiem instrumentiem saistīto tirgus risku apmēra noteikšanas un pārvaldīšanas metodes;

1.5. tirdzniecības portfelī iekļaujamo finanšu instrumentu, preču un preču atvasināto instrumentu vērtēšanas politika un procedūras, t.sk. izmantojamās tirgus cenas un vērtēšanas kārtība tiem finanšu instrumentiem, kuriem nav tirgus cenas vai arī esošā cenu informācija nav droša. Pirms vērtēšanas politikas noteikšanas tā jāsaskaņo ar Komisiju;

1.6. darījumu limiti dīleriem, sabiedrības vadības apstiprinātais darījumu partneru saraksts un darījumu partneru limitu noteikšanas principi;

1.7. iekšējā audita (revīzijas) dienesta pienākumi sabiedrības tirdzniecības portfeļa politikas ievērošanas nodrošināšanai.

4. pielikums

DELTA–PLUS metode

1. Saskaņā ar delta–plus metodi sabiedrībai iespējas līgumi bāzes aktīva pozīcijas aprēķinā jāiekļauj kā delta ekvivalents, nosakot ārvalstu valūtas, pozīcijas un preču riska kapitāla prasības, un vienlaikus jāaprēķina kapitāla prasības iespējas līgumu gamma riskam un vega riskam, kuru lielumu nosaka gamma koeficients un vega koeficients. Gamma koeficients parāda gaidāmo delta koeficienta izmaiņas līmeni atkarībā no bāzes aktīva tirgus cenas izmaiņām. Vega koeficients parāda gaidāmo iespējas līguma cenas jutīgumu gadījumā, ja mainās bāzes aktīva cenu, ienesīguma, augļu u.tml. faktoru mainīguma *(volatility)* līmenis.

2. Gamma riska kapitāla prasību aprēķina katram iespējas līgumam kā 50% no gamma koeficienta absolūtās vērtības un bāzes aktīva tirgus cenas izmaiņas kvadrāta reizinājuma.

3. Bāzes aktīva tirgus cenas izmaiņu nosaka šādi:

3.1. procentu iespējas līgumiem, kuru bāzes aktīvs ir parāda vērtspapīri, — reizinot parāda vērtspapīra tirgus cenu ar atbilstošo svēršanas likmi, kas uzrādīta noteikumu 6.3. tabulas ailē "Svēršanas likme (%)";

3.2. pārējiem procentu iespējas līgumiem — reizinot līguma nosacīto pamatvērtību ar attiecīgo paredzēto procentu likmju izmaiņu, kas uzrādīta noteikumu 6.3. tabulas ailē "Paredzētās procentu likmju izmaiņas (%)";

3.3. kapitāla vērtspapīru, akciju indeksu, ārvalstu valūtas un zelta iespējas līgumiem — reizinot bāzes aktīva tirgus cenu ar koeficientu 0,10;

3.4. preču iespējas līgumiem — reizinot bāzes aktīva tirgus cenu ar koeficientu 0,15.

4. Gamma riska kapitāla prasību aprēķina kā saskaņā ar šā pielikuma 2. punkta nosacījumiem aprēķināto kapitāla prasību kopsummu.

5. Vega riska kapitāla prasību aprēķina katram iespējas līgumam kā vega koeficienta, bāzes aktīva tirgus cenas mainīguma un koeficienta 0,25 reizinājumu. Vega riska kapitāla prasību aprēķina kā atsevišķo iespējas līgumu kapitāla prasību kopsummu.

5. pielikums

Iespējas līgumu kapitāla prasības aprēķina vienkāršā metode

1. Sabiedrība var lietot iespējas līgumu kapitāla prasības aprēķina vienkāršo metodi vienīgi tad, ja tās tirdzniecības portfeli veido tikai nopirktie iespējas līgumi vai visu pārdoto iespējas līgumu risku ierobeΩošanai ir noslēgti identiski nopirktie iespējas līgumi.

2. Ja sabiedrībai nav attiecīgā instrumenta (vērtspapīra, ārvalstu valūtas vai preces) vai nav saistību par attiecīgā instrumenta piegādi, bet ir nopirktais pārdošanas vai pirkšanas iespējas līgums, kura bāzes aktīvs ir šis instruments, tirdzniecības portfelī iekļauto iespējas līgumu kapitāla prasību aprēķina kā mazāko no šādiem diviem rādītājiem:

2.1. iespējas līguma bāzes aktīva tirgus vērtība, kas reizināta ar atbilstošu koeficientu saskaņā ar šā pielikuma 4. punkta nosacījumiem;

2.2. iespējas līguma tirgus vērtība.

3. Ja sabiedrībai ir attiecīgais instruments, nopirktais iespējas līgums par tā pārdošanu vai bankai ir saistības piegādāt attiecīgo instrumentu un ir nopirktais iespējas līgums par tā pirkšanu, tirdzniecības portfelī iekļauto iespējas līgumu kapitāla prasību aprēķina kā starpību starp iespējas līguma bāzes aktīva tirgus vērtību, kas reizināta ar atbilstošu koeficientu saskaņā ar šā pielikuma 4. punkta nosacījumiem, un iespējas līguma potenciālās peļņas lielumu.

4. Atkarībā no iespējas līguma bāzes aktīva veida bāzes aktīva tirgus vērtība jāreizina ar šādu koeficientu:

4.1. parāda vērtspapīru iespējas līgumiem — ar koeficientu, kas vienāds ar koeficienta, kurš parāda atbilstoši 6.16. punkta prasībām noteikto attiecīgā parāda vērtspapīra specifiskā riska kapitāla prasības lielumu, un koeficienta 0,10 kopsummu;

4.2. procentu un procentu indeksu iespējas līgumiem — ar koeficientu 0,10;

4.3. kapitāla vērtspapīru iespējas līgumiem — ar koeficientu, kas vienāds ar koeficienta, kurš parāda atbilstoši 6.29. punkta prasībām noteikto attiecīgā kapitāla vērtspapīra specifiskā riska kapitāla prasības lielumu,

un koeficienta 0,10 kopsummu;

4.4. akciju indeksu iespējas līgumiem — ar koeficientu 0,10;

4.5. ārvalstu valūtas iespējas līgumiem — ar koeficientu 0,10;

4.6. preču iespējas līgumiem — ar koeficientu 0,15.

5. Nopirktajam pārdošanas iespējas līgumam *(put option)* ir potenciālā peļņa, ja iespējas līguma bāzes aktīva cena ir augstāka par šā aktīva tekošo tirgus cenu (iespējas līgumiem ar atlikušo termiņu līdz 6 mēnešiem) vai nākotnes cenu (iespējas līgumiem ar atlikušo termiņu ilgāku par 6 mēnešiem). Iespējas līguma bāzes aktīva cenas un tā tekošās tirgus cenas vai nākotnes cenas starpība, kas reizināta ar bāzes aktīva vienību skaitu, ir nopirktā pārdošanas iespējas līguma potenciālās peļņas lielums.

6. Nopirktajam pirkšanas iespējas līgumam *(call option)* ir potenciālā peļņa, ja iespējas līguma bāzes aktīva cena ir zemāka par šā aktīva tekošo tirgus cenu (iespējas līgumiem ar atlikušo termiņu līdz 6 mēnešiem) vai nākotnes cenu (iespējas līgumiem ar atlikušo termiņu ilgāku par 6 mēnešiem). Iespējas līguma bāzes aktīva tekošās tirgus cenas vai nākotnes cenas un iespējas līguma bāzes aktīva cenas starpība, kas reizināta ar bāzes aktīva vienību skaitu, ir nopirktā pirkšanas iespējas līguma potenciālās peļņas lielums.

7. Ja sabiedrības rīcībā nav ticamas informācijas par to iespējas līgumu bāzes aktīva nākotnes cenu, kuri minēti šā pielikuma 3. punktā un kuru atlikušais termiņš pārsniedz 6 mēnešus, šādu iespējas līgumu kapitāla prasība jāaprēķina, pieņemot, ka iespējas līguma potenciālās peļņas lielums ir nulle.